

**A tudományról
közgazdasági képzésben résztvevő
hallgatóknak a
Tanulás- és kutatómódszertan
tantárgyhoz**

**Horváth Tibor, Palló Gábor és Z. Karvalics László
tanulmányai alapján készítette:
Tamásné Fekete Adrienn
2013.**

A tudás fája - rézmetszet Cellarius latin tankönyvéhez, 1777

URL:

http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Vac/pages/mindennapi_elet.htm

MIÉRT FOGLALKOZZUNK A TUDOMÁNNYAL?

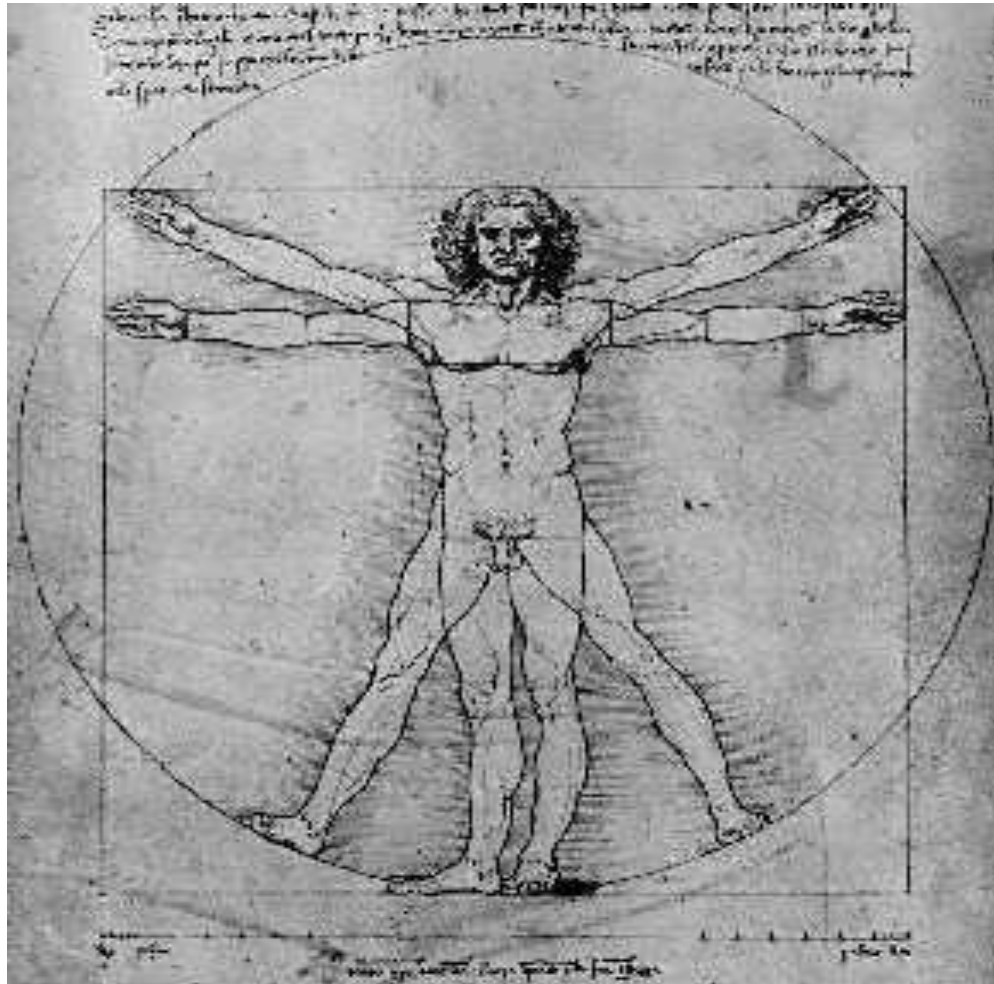
- ❑ **Tanulmányaik alapvetően összefüggnek a tudománnyal: csakis tudományosan megalapozott ismereteket tanulnak, a közgazdaságtan és határterületi tudományainak rendszerében, struktúrájában „dolgoznak” és tudományuk átfogó volta miatt szinte minden más diszciplína ismerete is előnyös.**
- ❑ **Ezért szükséges a tudomány fogalmának, rendszerének megismerése és fejlődésének folyamatos nyomonkövetése.**
- ❑ **A módszeresen végzett, tudományos igényű, biztonságos keresés a közgazdaságtani irodalomban nem nélkülözheti a könyvtári gyűjteményekben, adatbázisokban való búvárkodást – a könyvtárak tartalmi csoportosítás céljaira azokat a tudományrendszereket vették át (némi módosítással), amelyek a filozófiában, a tudományokban kialakultak.**
- ❑ **Tudja a gyakorlatban alkalmazni a tudományrendszerekről tanultakat: pl. a keresőkérdés megfogalmazásában, a téma szűkítésekor, tágításakor (genus – species), a kutatásban fel tudja mérni a mag- és a határterületek jelentőségét stb.**

IRODALOM

A vázlat az alábbi művek alapján készült:

- ❑ **HORVÁTH Tibor: A könyvtártudomány és információtudomány alapjai. – In: *Könyvtárosok kézikönyve / szerk. Horváth Tibor, Papp István. – Budapest : Osiris. – 1. köt., Alapvetés. – 2003. – p. 15-80.***
- ❑ **PALLÓ Gábor: Enciklopédizmus, diszciplínák, interdiszciplínák, projektek. – In: *Világosság, 46. évf. 9. sz. (2005). p. 34-44.*
<http://www.vilagosság.hu/pdf/20050929102518.pdf>**
- ❑ **Z. KARVALICS László: Az adatsilóktól a tudomány kontrollforradalmáig. – In: *Magyar tudomány, 169. évf. 3. sz. (2008). p. 352-363.*
<http://www.matud.iif.hu/08mar/13.html>**
- ❑ **Z. KARVALICS László: *Bevezetés az információtörténelembe.* – Budapest : Gondolat ; Infonia, 2004**
- ❑ **Z. KARVALICS László: A cyber-infrastruktúra mint aktuális kihívás és mint tudományszociológiai probléma. – In: *Magyar tudomány, 168. évf. 4. sz. (2007). p. 475-489.*
<http://epa.oszk.hu/00600/00691/00040/11.html>**

A TUDOMÁNY FOGALMA ÉS JELLEMZŐI

**Leonardo da Vinci (1452-1519):
Vitruvius-tanulmány
URL: mta.hu**

„A” TUDOMÁNY ÉS A TUDOMÁNYOK

A tudomány az emberi tudás szisztematikus, igazolt ismeretekre épülő rendszere.

Kettős jelentésben használjuk:

- igazolt ismeretek rendszere – „a” tudomány mint társadalmi, gazdasági, szellemi stb. építmény / alrendszer önállóan is vizsgálható (lásd: tudományfilozófia, tudománymetria stb.);**
- jelenti a tudományok valamelyikét is, egy önálló tudományt**
  - „a” tudomány tudományágakra, ún. diszciplínákra oszlik**
  - a diszciplínák témákra ...**

„Minden tudomány ugyanannak a törzsnek az ága” – F. Bacon

A mai felfogás szerint az egyes tudományokat tárgyterületeik szerint (mit kutatnak? – pl. az élő természetet) és módszereik (pl. empirikus) szerint különítik el egymástól.

A TUDOMÁNY JELLEMZŐI

- a megalapozásra való irányultság, azaz a tudásnak (episztémé) és a puszta vélekedésnek (doxa) a megkülönböztetése;
- valós tárgya van – természet, társadalom, gondolkodás;
- az ismeretek megszerzésére és igazolására módszereket alakít ki – azaz a tények tapasztalati igazolhatósága vagy cáfolhatósága, illetve ennek interszubjektív elismerése a tudósközösség részéről (kritikai alapállás);
- a racionális érvelés;
- igaz megállapításai segítségével előrejelzések adhatók;
- történetileg változik;
- emberi közösségek tudatában él (kollektivitás).

A TUDOMÁNY VIZSGÁLATA

A tudomány, mint komplex rendszer megismerésékor a következő fő oldalait vizsgáljuk:

- 1. mint tevékenységi rendszert – a tudomány dinamikus oldalát, amelyben:**
  - a) meghatározói, ösztönzői egyrészt külső (társadalmi, gazdasági stb.), másrészt belső (a tudomány öntörvényeiből következő) szükségletek és lehetőségek;**
  - b) céljai, feladatai: a megismerés, az alkalmazás, fejlesztés, előrelátás, tervezhetőség;**
- 2. mint eredményrendszert – a tudomány viszonylag statikus oldalát, amelynek alkotóelemei:**
  - a) az elméleti és tárgyasult ismeretek rendszere;**
  - b) a kutatási módszerek, eszközök és eljárások rendszere;**
- 3. a tevékenységet végző, illetve eredményeket létrehozó embereket, csoportjaikat, közösségeiket, ezen belül is:**
  - a) azokat a csoportközi viszonyokat, amelyek a tudományok fejlődésének adott szakaszában a legeredményesebbek a tudományos eredmények létrehozása szempontjából, s a legjellemzőbbek;**
  - b) a kutatás intézményi oldalát, amely a tudomány fejlődésének adott fokán a tudományos eredmények létrehozását a legjobban tudják támogatni (intézmények, szervezetek, pályázatok, ösztöndíjak – tervezés, irányítás, szervezés – kiadók, szerkesztőségek, lektorálás stb.).**

„A” TUDOMÁNNYAL FOGLALKOZÓ DISZCIPLÍNÁK

- ❑ **Tudománytörténet** – a tudományok keletkezésével, létrejöttével, az ókortól napjainkig tartó fejlődésével foglalkozik.
- ❑ **Tudománypolitika** – a tudomány finanszírozását, a tudományos kutatások és azok által létrehozott technológiák szabályozását foglalja magában.
- ❑ **Tudománymetria** – a tudomány haladásának statisztikai módszerekkel történő folyamatos vizsgálata.

- ❑ **Tudományfilozófia** – a filozófia azon ága, amely a tudomány filozófiai kérdéseit vizsgálja, pl.:
  - ❑ a tudományos megismerés lehetőségeit;
  - ❑ módszereit;
  - ❑ a tudományos igazságok és következtetések érvényességének okait.

Olyan filozófiai vizsgálódások, melyek a tudomány módszerével közelítenek a filozófiai kérdésekhez, pl.:

- ❑ milyen módszerek alkalmasak a tudomány állításainak igazolására, mi teszi a vizsgálódást tudományossá;
- ❑ mi egy tudományos elmélet, melyek a tudományos fogalmak karakterisztikus tulajdonságai;
- ❑ miben áll a tudományos fejlődés.

„A” TUDOMÁNY FEJLŐDÉSE – A PARADIGMAVÁLTÁSOK FOLYAMATA

Michelangelo Buonarroti (1475-1564): *Ádám teremtése*, Sixtus-kápolna, Vatikán
URL: <http://www.irodalmiradio.hu/femis/michelangelo/03festmeny/04festmeny.htm>

PARADIGMA = KORSZELLEM

- ❑ **Thomas Kuhn (1922-1996) „A tudományos forradalmak szerkezete” címen 1962-ben megjelent műve forradalmat jelentett a tudományfilozófiában, tudományfejlődés-felfogása hatással volt a tudománytörténet-írásra, az egyes tudományok önazonosságának megállapítására.**
- ❑ **Jelentése: olyan, általánosan elismert tudományos eredmény, tudományos gondolkodás, vélekedés, érték, szemléletmód és módszer, amely egy adott időszakban a tudományos kutatók közössége által elfogadott és problémáik, problémamegoldásaik modelljeként szolgál.**
- ❑ **Jellemzői:**
  - ❑ **a múltra épül;**
  - ❑ **kutatási eszköz: az adott tudományterület közös nyelve, látásmódja, szabályrendszere;**
  - ❑ **keretében eldönthető, hogy egy probléma mikor van megoldva;**
  - ❑ **sok kérdésre ad megoldást, de kellő mennyiségű nyitott problémát is hagy;**
  - ❑ **vezérli a további lehetséges kutatási irányokat.**
- ❑ **Példa a világegyetemre vonatkozó paradigmák változására:**
  - ❑ **az antik geocentrikus felfogás;**
  - ❑ **a newtoni paradigma;**
  - ❑ **az einsteini paradigma.**

A tudomány fejlődése során a paradigma is változik.

A PARADIGMAVÁLTÁS

FOLYAMATÁNAK SZAKASZAI: 1-2.

1. **Anomália: amikor egy problémára a megszokott módszerekkel és fogalmakkal nem található megoldás, a kutatók nem a várt eredményt kapják, a próbálkozások sikertelenek, bizonytalanság uralkodik, s a paradigma válságba kerül.**
2. **A rendkívüli kutatások szakasza – úttörő korszak:**
  - ❑ **a korábbi konzervativizmust radikalizmus váltja föl, megszűnik a tradíció és a tekintélyek elismerése;**
  - ❑ **a kutatásnak nincs egységes orientációja, a kutatások individuálissá válnak, a kutatók saját invenciójuk szerint választanak megoldhatónak látszó problémát, s dolgoznak ki egyéni eljárásokat;**
  - ❑ **a kutatók nem kooperálnak, hanem rivalizálnak;**
  - ❑ **a legalapvetőbbnek számító dogmák is kétségbe vonhatók, metafizikai kérdésekről lehet vitázni, gyökeresen új módszerek vezethetők be;**
  - ❑ **az anomáliák megoldása az egyes tudósok kreativitásától függ, és másféle találékonyságot igényel;**
  - ❑ **sokasodnak az elméletek, a paradigma-jelöltek;**
  - ❑ **elfogadtatásuk bizonyítás helyett / mellett meggyőzéssel, azaz logikai és retorikai eszközökkel történik – konferenciák szerepe;**
  - ❑ **ha a meggyőzés sikeres, a tudósközösség más tagjai is elfogadják az új szemléletmódot, kialakul a csoport szellemi kohéziója.**

A PARADIGMAVÁLTÁS

FOLYAMATÁNAK SZAKASZAI: 3-4.

- 3. Az uralkodó paradigma leváltása – „tudományos forradalom” – kidolgozás, elterjedés:**
- egy zűrzavaros, átmeneti periódus után a régi paradigmát új váltja fel;
  - az új paradigma mindig izgalmasabb, megéri lecserélni a régit (vele a tudósokat is);
  - megszünteti a „barokkosodást” (amikor mindent csak díszítenek, „ragozgatnak”);
  - az új paradigma kialakításához nagyban hozzájárul az ifjú nemzedék;
  - az „öreges” ellenállnak, hasznos kritikákkal illetik az új paradigmát;
  - folyóiratok rovataiban jelennek meg írások az új diszciplína köréből;
  - a téma megjelenik a mesterszintű, doktori programokban;
  - a paradigmaváltás akkor fejeződik be, amikor már a tankönyveket is átírják.
- 4. a tudomány normál állapota – konszolidáció = amikor egy tudósközösségben elfogadottá válik egy paradigma = a diszciplína legális és dotált megvalósulási formája:**
- a meglévő tudás kiterjesztése új területekre;
  - a paradigma tesztelésére alkalmas tények gyűjtése;
  - az elmélet kiigazítása, pontosítása;
  - állami kutatási ösztöndíjak, valamint az alapítványok és szponzorált kutatások indulnak;
  - egész folyóiratok szerveződnek az új diszciplína köré;
  - monográfiák jelennek meg;
  - nemzetközi szervezetek alakulnak.

A „normál tudomány”, valamint az "anomália" stabilizáló szerepet játszik a tudományban.

A TUDOMÁNYOK RENDSZERÉZÉSE

3D Virtuális Szoba
URL :
http://www.sg.hu/cikk/ek/89584/konnyebb_l_esz_a_tudosok_virtual_is_egyuttmukodese

A TUDOMÁNY MINT „RENDSZER” ÉS TÖRTÉNETISÉGE

A tudományok rendszerezése a filozófiai (logikai) felosztás eljárásán nyugszik.

- ❑ Rendszerré formálni, rendbe foglalni a tudományt, ez inkább csak eszmei követelmény!**
- ❑ Történetisége azt jelenti, hogy az egyik korszak elméletei a következő korszakban tartalmukban gazdagodnak, módosulnak, változik helye és hatása a tudományok egészében.**

TUDOMÁNYOK BELSŐ RENDSZERE:

LOGIKAI RENDSZEREZÉS

- ❑ **SZÜSZTÉMA (görög) = RENDSZER, RÉSZEK EGYÜTTESE**
- ❑ **FELOSZTÁS = valamely GENUST (=,nem' átfogó fogalmat) egy FELOSZTÁSI SZEMPONT (alap) SZERINT SPECIESEKRE (=fajfogalmakra) OSZTUNK úgy, hogy a felosztás hézag- és átfedés-mentes legyen**
- ❑ **A felosztás több fokozata hierarchiát eredményez. A felosztási alap ugyanazon a hierarchiaszinten nem cserélhető.**
- ❑ **A genus – species kapcsolat = fölé –alárendelési viszony.**
  - ❑ **Egy fogalom alárendeltje, speciese a másiknak, ha teljes terjedelmével beletartozik.**
  - ❑ **Két fogalom akkor áll mellérendelő viszonyban, ha ugyanannak a genusnak ugyanazon a felosztási alapon, ugyanazon a hierarchia szinten alárendeltjei.**

KUTATÁSMÓDSZERTANI MEGJEGYZÉSEK

Kutatáskor, szakirodalom keresésekor használja ki a tudományrendszerek hierarchiájában rejlő lehetőségeket.

- Induljon ki az átfogóbb nemfogalomból – így keresett témájának / tudományos problémájának a tudományág egészében / struktúrájában való elhelyezkedésére is ráláthat, számba veheti a kapcsolódó határterületeket is – ezek a mellérendelő viszonyban lévő témák / fogalmak.**
- Ha nem talál releváns irodalmat az adott szinten, nézze meg a témáját tartalmazó felső szinten lévő, átfogóbb nemfogalmat!**
- Ha túl sok releváns irodalmat talál témájában, szűkítse keresését, használja keresőkérdése megfogalmazásában a fajfogalmakat.**
- Ezt szolgálják a könyvtári adatbázisokban a logikai operátorok: és (and), vagy (or), de nem (not). Használja ezeket az EKF TPKM katalógusában! Az összetett keresést választva szűkítheti is keresését időben, gyűjteményben, nyelv és dokumentumtípus szerint.**
<http://webpac.ektf.hu/WebPac/CorvinaWeb;jsessionid=F4ADE8ACD8C33C222D738604B1B5F394?action=advancedsearchpage>

AZ EKF TITTEL PÁL KÖNYVTÁR ÉS MÉDIACENTRUM KATALÓGUSÁNAK „ÖSSZETETT KERESÉS” OLDALA

EKF Központi Könyvtára - Corvina OPAC

Egyszerű keresés   Összetett keresés   CCL   Böngészés   Kosár tartalma   Olvasói adatok   Magyar

Összetett keresés

Összetett keresés Találatok egy oldalon: 12

Dátum: –   Gyűjtemény: Nyelv: Típus:

mint

és   vagy   de nem

mint

és   vagy   de nem

mint

Csak a kölcsönözhetőket

A FILOZÓFIAI TUDOMÁNYRENDSZEREK

- ❑ A tudományrendszerek vizsgálata egyidős az európai filozófiai gondolkodással, a kezdetekben annak vezető eszméje.
- ❑ **Különböznek egymástól:**
  - ❑ történeti szempontból, hiszen az emberi tudás tagolódása (szaktudományok kialakulása) a folyamatosan gyarapodó ismereteink miatt máig tartó folyamat;
  - ❑ más-más felosztási alapra épülnek;
  - ❑ alkotóik különböző részletezésben bontják ki rendszerüket.
- ❑ Egyik sem osztja tovább a diszciplínák (tudományágak) szintjénél.

FELOSZTÁSI SZEMPONTOK

A tudományrendszerek az alkalmazott felosztási szempontok szerint 3 nagyobb csoportra oszthatók:

- ❑ eredet, származás (tudománytörténeti megközelítés);**
- ❑ a tudomány tárgya, a megismerő ember tulajdonságai;**
- ❑ a megfigyelő nézőpontja.**

EREDET – SZÁRMAZÁS SZERINTI FELOSZTÁS

Az ókori görög gondolkodásban érvényesült.

E szempont a mai napig a felosztás alapja különböző tudományokban. Például:

- ❑ az élővilág fejlődéseméleti rendszerezésében;**
- ❑ a világ nyelveinek felosztásában.**

TÁRGYI FELOSZTÁSOK

- ❑ Alapja, hogy a tudományok a való világ mely részét vizsgálják, mivel foglalkoznak (Arisztotelész rendszere).
- ❑ Gyakran a tudomány neve is utal a tárgyra (növénytan, csillagászat, jogtudomány).
- ❑ Ez a szempont azt sugallja, hogy először a való világot kell felosztani, majd az így kapott szegmensekhez lehet egy-egy tudományt hozzárendelni.
- ❑ Ha a tudomány tárgya a való világ egésze, akkor a tudományoknak annyi csoportjuk van, ahány létformát ismerünk:
  - ❑ TERMÉSZET;
  - ❑ TÁRSADALOM;
  - ❑ EMBER (gondolkodás).
- ❑ A tárgyi felosztás szerint ennek megfelelően különül el a tudományok három csoportja:
  - ❑ TERMÉSZETTUDOMÁNYOK;
  - ❑ TÁRSADALOMTUDOMÁNYOK;
  - ❑ HUMÁN TUDOMÁNYOK (humaniórák), vagy gondolkodástudományok.
- ❑ A lét egészével a filozófia foglalkozik.
- ❑ A tudományok tárgyaként tekintett világot többféle módon lehet feldarabolni, ennek megfelelően más és más tudományrendszerek jönnek létre, s a tárgyi felosztás útján is több rendszer építhető fel.

A MEGFIGYELŐ NÉZŐPONTJA

- ❑ „Annyi tudomány van, amennyi lelki képesség.” Xenokratész (i.e. 396-i.e.324)
- ❑ Az ember megismerő-képességének valamilyen tulajdonsága, azaz intellektuális képességeink a tudományok felosztásának alapja – az a szempont, hogyan ismerhetjük meg ezeket a tudományokat az emberi érzékelés, értelem és érzelmek által.
- ❑ A megismerési módszerek alapján szokás leíró, kísérleti, összehasonlító, illetve elméleti és alkalmazott tudományokról beszélni.
- ❑ A megismerés mélysége lehet:
  - ❑ felszíni – külsőleges leírást képesek nyújtani, vagy
  - ❑ mélyebbre hatolnak, egészen a lényegi összefüggések vagy törvények felismeréséig.
- ❑ A felosztás itt is nehézségekbe ütközik, hisz pl. minden tudomány:
  - ❑ többfajta módszert használ;
  - ❑ ugyanaz a módszer viszont több tudományban is alkalmazható.

KIEGÉSZÍTŐ SZEMPONTOK A FELOSZTÁSOKHOZ

- 1. Minél mélyebbre hatolunk a tudományok rendszerébe, annál kevésbé láthatók a tudományok határai. Egy témát tudományok sokasága vizsgál: pl. egy gazdasági téma kutatásával foglalkozhat a statisztika, a demográfia, a földrajz, a történettudomány, stb. E folyamat eredményei a főbb klasszikus tudományokból létrejövő határtudományok: pl. biokémia, biofizika, stb. Különösen a matematika hatol be minden tudományterületre, a humaniórákba is.**
- 2. Bármilyen sikeres is a felosztás, mindig lesznek az adott felosztási alapon be nem sorolható tudományok. Pl. a tárgyi felosztású rendszerek kiinduló ágaiba – természettudományok, társadalomtudományok, humaniórák szerkezetébe – nem fér el a matematika.**
- 3. Az újabb keletű tudományok közül sok a matematikából válik ki: kibernetika, rendszerelmélet, információelmélet, kommunikációelmélet, amelyek tárgya nem a való világ valamely szegmense, hanem valamely szempontból vizsgálják a valóság egy bizonyos jelenségét, amely valamennyi szegmensben jelen van, s elvont törvényeknek engedelmeskedik. Ezek a tudományok szétfeszítik a tudományok ismert kereteit.**
- 4. A földrajznak, a történettudománynak saját tárgya van, emellett megjelenik minden olyan tudományban, amely saját tárgyát területi vagy időbeli vetületben szemléli.**
- 5. Minél kidolgozottabb a hierarchia, annál többször kell új felosztási alapot választani, másokat elhagyni. A hierarchia kiépítése együtt jár a valóság bizonyos torzításával.**

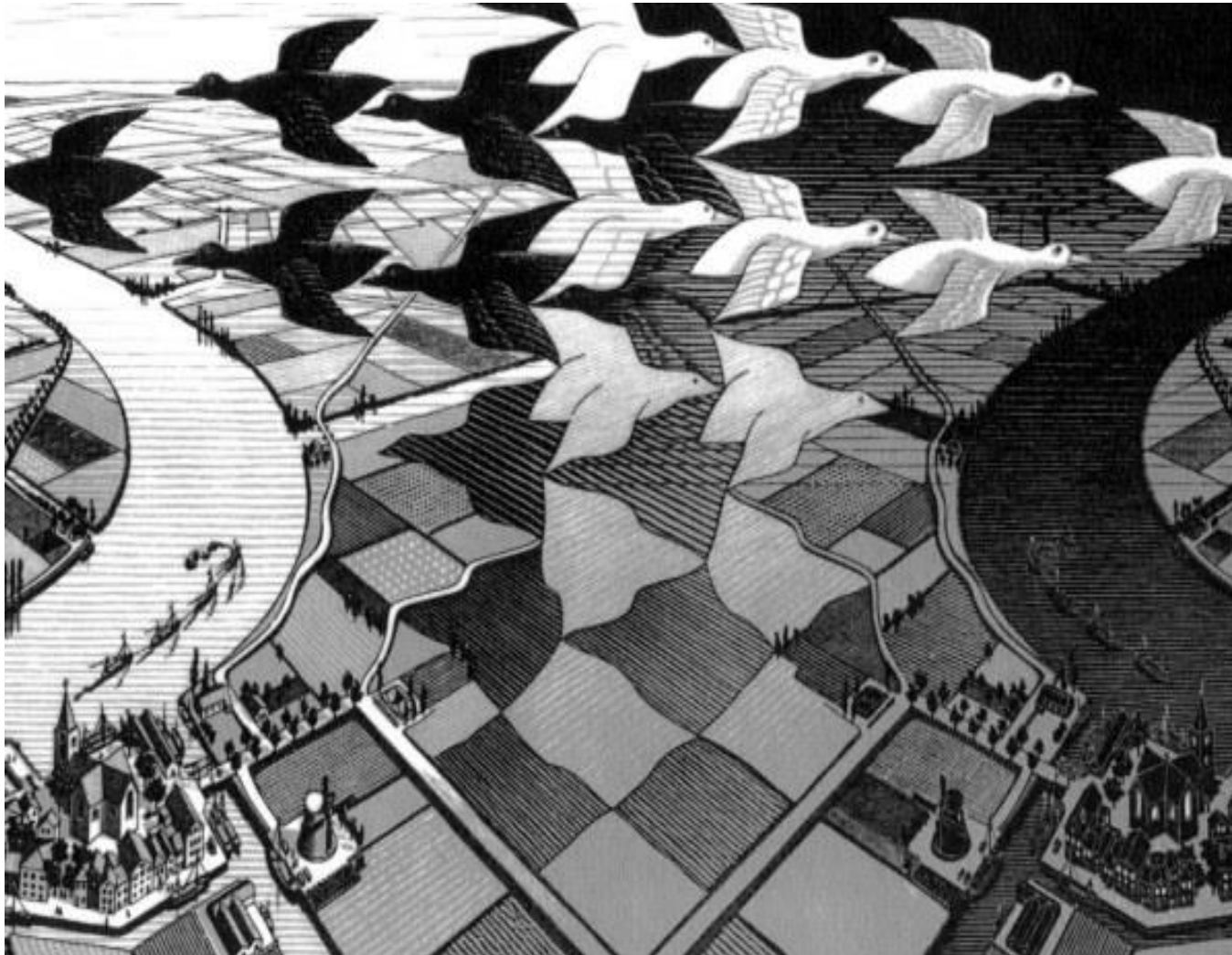
- 6. Az alapkutatás, alaptudomány olyan tudományok és kutatások megnevezésére szolgál, amelyeknél nem elsődleges szempont az alkalmazhatóság, a gyakorlati felhasználás. A tudományok általános törvényeinek, legmélyebb összefüggéseinek vizsgálata mindenkor alapkutatásnak minősült. Általában költségesek, a kutatás sikere bizonytalanabb és hosszabb idő után várható, de az emberi megismerést viszi előre. Tudománypolitikai kérdés, milyen legyen az arány a társadalom kutatási erőforrásaihoz képest az alap- és alkalmazott kutatás között. Az újabb szakirodalom felfedező és célzott kutatást, valamint kézzel fogható gazdasági hasznot hozó innovációt különböztet meg.**
- 7. Az ún. tiszta tudományok egyértelműen mellőzik az alkalmazás, az alkalmazhatóság szempontját.**
- 8. Egzakt tudomány az, amely emberi érdek, szubjektivizmus nélkül, egyértelműen állapítja meg tételeit.**
- 9. A puha vagy lágy tudományok megállapításai kevésbé megbízhatóak, lemondanak a bizonyítás szigorú szabályairól. Terminológiájuk nem következetes, gyakran egyénieskedő. Írásaikban sokszor a szerző, vagy csoportjának véleménye tükröződik. Stílusukban a szépróza erényeit is fontosnak tartják a tudományos közlés mellett. Leggyakoribb közlési műfaja az esszé.**
- 10. A kemény tudományok szabatos szóhasználattal, pontosan meghatározott fogalmakkal dolgoznak. Okfejtők, oknyomozók, stílusukban inkább szárazak, egyértelműek, kerülik a szubjektivizmust. Leggyakoribb közlési műfaja az értekezés.**
- 11. A puha és kemény tudományokra való szétválasztás nem megmerevedett állapot és álláspont kifejezője, az egyes tudományok „inkább – kevésbé” minősítéssel helyezhetők el a rendszerben. Teljesen puha tudomány nem létezik, hisz akkor nem lenne tudomány.**
- 12. A tudományok fenti jegyei részben átfedik egymást. Például az egzakt tudomány egyben kemény tudomány, a tiszta tudomány leginkább alaptudomány, az elméleti tudomány egyben tiszta tudomány, stb.**

KUTATÁSMÓDSZERTANI MEGJEGYZÉSEK

A közgazdaságtan tudományán belül vannak egzaktabb / keményebb és puhább tudományterületek.

- Munkájában mindig vegye figyelembe / alkalmazza a témáját jellemző sajátosságokat, érveinek alátámasztására mindig vegye igénybe a rendelkezésére álló „kemény” adatokat, statisztikákat, adatsorokat – természetesen a forrás megjelölésével.**
- Stílusa szintén a témájának megfelelő – alapvetően – érvelő: a véleményeket, álláspontokat kifejtő, ütköztető, alátámasztó legyen.**

PARADIGMÁK ÉS TUDOMÁNYRENDSZEREK KORSZAKONKÉNT A TÖRTÉNELEMBEN

Maurits Cornelis Escher
(1898-1972):
Day and night
URL: [flickr.com](https://www.flickr.com/photos/mcescher/)

A TUDOMÁNYOS MÓDSZER

EZEK A TÉNYEK.
MIRE KÖVETKEZTETHE-
TÜNK BELŐLÜK?

A KREACIONISTA MÓDSZER

EZEK A KÖVETKEZTE-
TÉSEK. MILYEN
TÉNYEKRE ALAPOZ-
HATNÁNK ÖKET?

URL:
<http://scythe.hu/tudomany-vs-hit>

PARADIGMÁK: ŐSKOR, ÓKOR

- ❑ **Ősközösségi társadalom – mitikus világkép, vallási magyarázatok.**
- ❑ **Ókor – Görögország: a „honnan ered a világunk” kérdésre adott válaszuk, a semmiből helyett, a mindig létező valami, az őanyag, őselem létezése. Ez a filozófiai magyarázat, a kialakuló természetfilozófia jelenti az első lépést a tudományos gondolkodás felé.**
- ❑ **A tudomány és a filozófia egyet jelentettek – a tudomány osztályozásával a kor filozófusai foglalkoztak, de nincs kitüntetett helyen.**
- ❑ **Jellemző az ismeretek gyakorlati célú rendszerezése. Arisztotelész, aki elsőként látta be a mindenki számára mindenkor érvényes tudomány-meghatározás lehetetlenségét, a tudományokat elméletiekre, illetve gyakorlatiakra választotta szét.**

PLATON (i.e. 427-347) TUDOMÁNYRENDSZERE

- ❑ A lelki képességek alapján osztotta fel a tudományt.

ÉRTELEM	DIALEKTIKA
ÉRZÉKELÉS	FIZIKA
AKARAT, ÉRZELEM	ETIKA

- ❑ Az athéni akadémia e szerint tagozódott.

- ❑ Az ifjak nevelésének rendszerét Az állam c. művében a következő sorrendben adta meg:
  - ❑ GIMNASZTIKA
  - ❑ ZENE (METRIKA)
    - ❑ OLVASÁS, ÍRÁS
    - ❑ IRODALOM (KÖLTÉSZET)
    - ❑ ZENE (DALLAM)
  - ❑ MATEMATIKA
    - ❑ ARITMETIKA
  - ❑ GEOMETRIA
  - ❑ ASZTRONÓMIA
    - ❑ DIALEKTIKA

- ❑ Ez a felosztás a szabad művészetek előfutáraként vált a későbbi korokban általánossá.

ARISZTOTELÉSZ (i.e. 384-322) TUDOMÁNYRENDSZERE

Tudományrendszere Platón felosztásán alapul, de annál gazdagabban tagolt.

A tudomány célja alapján különböztet meg elméleti és gyakorlati tudományokat.

A mesterségeket és az anyagi javakat előállító egyéb tudományokat a görögök nem tartották tudománynak, mivel azokkal főleg rabszolgák foglalkoztak, és így bizonyos megvetéssel illett őket kezelni.

ELMÉLETI TUDOMÁNYOK

DIALEKTIKA

ANALITIKA (LOGIKA)

METAFIZIKA

MATEMATIKA

FIZIKA

TULAJDONKÉPPENI FIZIKA

LÉLEKTAN

GYAKORLATI TUDOMÁNYOK

CSELEKVÉSRE (PRAXIS) IRÁNYULÓK

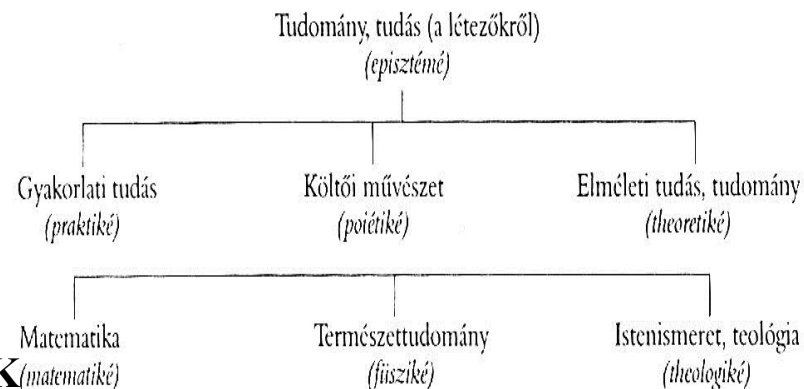
ETIKA

POLITIKA

TEREMTÉSRE (POÉZIS) IRÁNYULÓK

RETORIKA

POÉTIKA

MARCUS TERENTIUS VARRO (i.e. 116-27)

TUDOMÁNYRENDSZERE

- ❑ Platon és Arisztotelész tanításai alapján írta meg „A tudományok kilenc könyve” című művét.
- ❑ A hét szabad művészetet akkor még kilenc alkotta, mert hozzávették még a medicinát és az architektúrát.
  - ❑ GRAMMATIKA
  - ❑ DIALEKTIKA
  - ❑ RETORIKA
  - ❑ GEMETRIA
  - ❑ ARITMETIKA
  - ❑ ASZTRONÓMIA
  - ❑ ZENE
  - ❑ ORVOSTUDOMÁNY
  - ❑ ÉPÍTÉSZET
- ❑ Varro 47-től könyvtárosként működött.

ALEXANDRIAI PHILON (i.e. 25-i.u. 29)

TUDOMÁNYRENDSZERE

- ❑ **Megváltoztatta Varro felosztásának sorrendjét, elhagyta az aritmetikát, az orvostudományt és az építészetet, viszont hozzáfűzte a logikát – az így keletkezett tudományfelosztást „hét szabad művészet” néven foglalta össze.**

- ❑ **GRAMMATIKA**
- ❑ **GEOMETRIA**
- ❑ **ASZTRONÓMIA**
- ❑ **ZENE**
- ❑ **RETORIKA**
- ❑ **LOGIKA**
- ❑ **DIALEKTIKA**

A középkorban ezen a sorrenden módosítottak a kialakult oktatási rendszernek megfelelően.

PARADIGMÁK: KÖZÉPKOR

- ❑ **A felhalmozódott emberi ismeretek összefoglalására és egységes filozófiai értelmezésére törekedtek. A tudományok egységbe szervezését tűzték ki célul, amely egyben oktatás alapját is jelentette.**
- ❑ **A hitet és a tudást összeegyeztethetőnek vélték: a keresztény egyházatyák nem állították szembe az antik tudományt a kereszténységgel, hanem kifejezetten építettek rá. Pl. a római patrícus, Augustinus, Szent Ágoston (354-430), később Hippo püspöke egyenesen a Biblia megértésének feltételeként szabta, az előkelő római, de már keresztény Cassiodorus (485-580) az egyházi és világi tudományokról írt összefoglaló művében a hét szabad művészetet úgy tárgyalja, hogy ezek szükségesek a Biblia tanulmányozásához.**
- ❑ **Az ismereteket összefoglaló, jellemző tudományos műfaj a többkötetes, enciklopédikus „summa”, „thesaurus”, „speculum” volt. A summák egyben tankönyvek is voltak. Ilyen volt Sevillai Isidorus (570-636) tudós, polihisztor 20 kötetes műve is, amely rendszertelenül, kritikátlanul halmozta az ókor és korai középkor ismereteit.**

A KÖZÉPKORI TUDOMÁNYRENDSZER

- ❑ **A tudományrendszer alapja a korábban említett Marcus Terentius Varro felosztása a HÉT SZABAD MŰVÉSZET volt.**
- ❑ **A tudományok = ARS-ok (artes liberales) mesterséget (artes mechanicae), technikai ügyességen alapuló tudást és művészetet is jelentettek, s ezeket egységben szemlélték. Költői összefoglalását Martianus Capellának köszönhetjük: Mercurius és Philologia házassága c. művében hét nő allegorizálja a művészeteket.**
- ❑ **Rendező elve a tudományok elsajátításának lehetséges sorrendje volt. Ez tükröződött az iskolák – egyetemek szervezetében, az oktatásban, a tantárgyak kialakításában, a könyvtárak rendjében.**
- ❑ **Kevés nagyobb hatású tudományrendszert alkottak.**
- ❑ **Később, a reneszánsz fő megismerési módszere az analógia volt: a különbségek, azonosságok és hasonlóság megállapítása – ezen alapul pl. Carl Linné: A természet rendszerének leírása c. műve (1735).**

A KÖZÉPKOR OSZTÁLYOZÁSI RENDSZERE

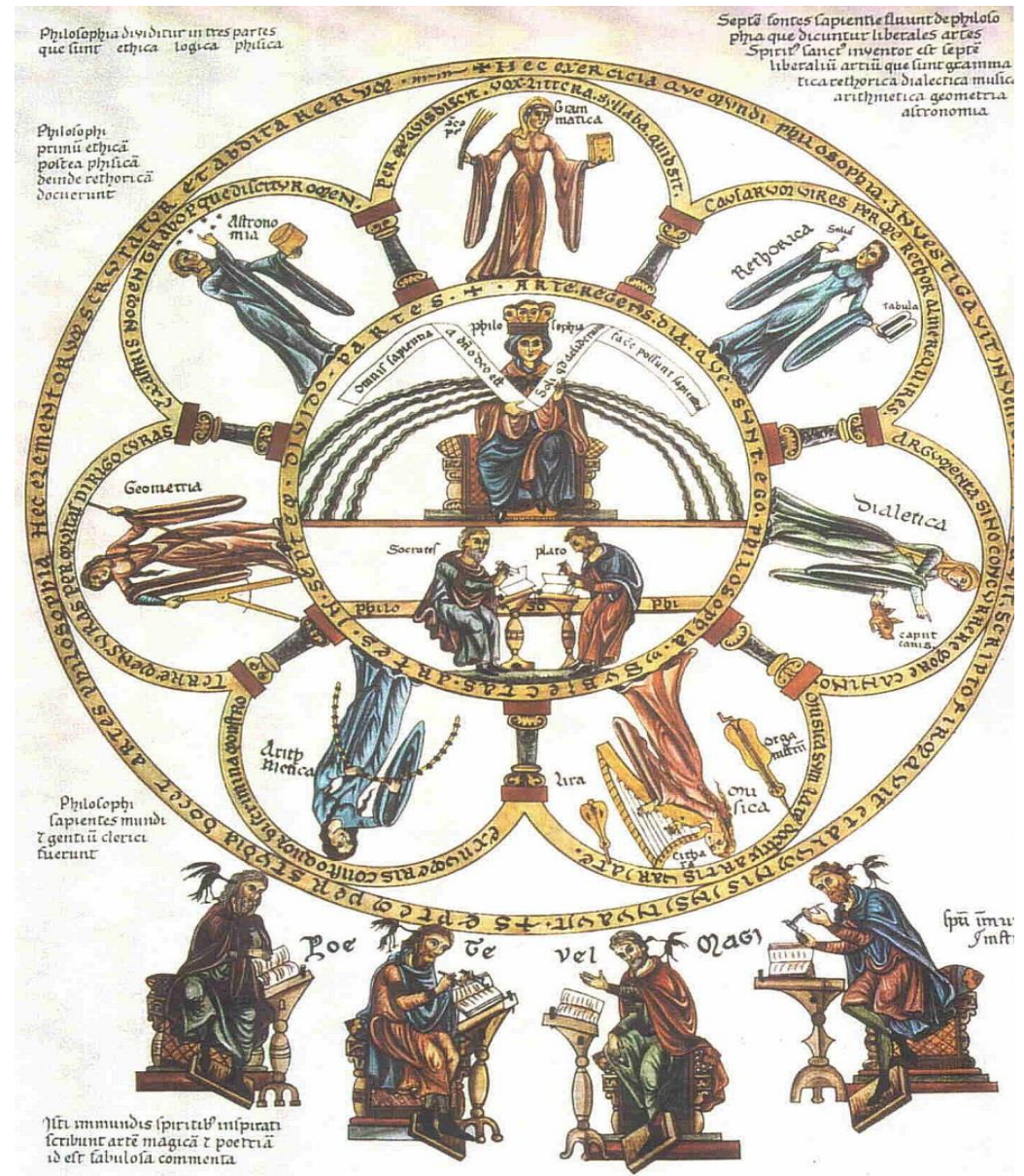
**A középkor osztályozási rendszerét jól mutatja
az oktatás – iskola szerkezete:**

GRAMMATICA   TRIVIUM   DIALECTICA
RETHORICA

QUADRIVIUM
ARITHMETICA   GEOMETRIA   ASTRONOMIA   MUSICA

A HÉT SZABAD MŰVÉSZNÉP ÁBRÁZOLÁSA

- ❑ **Scientiae sermonicales –**
beszéddel, társalgással összefüggő
rhétori trivium (a nevelés alapzata)
  - ❑ GRAMMATICÁ
  - ❑ DIALECTIKA (a vitatkozás
  - ❑ tudománya, benne a logika)
  - ❑ RHETORICA
- ❑ **Quadrivium, scientiae reales – a**
matematikai négyes
  - ❑ ARITHMETICA
  - ❑ GEOMETRIA
  - ❑ ASTRONOMIA
  - ❑ MUSICA

AQUINÓI SZENT TAMÁS (1225-1274)

TUDOMÁNYRENDSZERE

- ❑ A skolasztika mérsékelt realizmust követő irányzatának képviselője.
- ❑ A kor egységes tudományos világképét „Summa Theologiae” című művében foglalta össze – az ember Istenhez való visszatérésének útját vázolta fel.
- ❑ Gondolati rendszere a tomizmus, melyet Arisztotelész filozófiájának az egyházi tanítással történt egyesítéséből alkotott meg.
- ❑ Megteremtette a hit és tudás nagy szintézisét, feltételezte, hogy Arisztotelész filozófiáján keresztül be tudja bizonyítani Isten létét.
- ❑ Szerinte az igazság megismerésének két útja van: a hit és a tudás. Ha a kétféle úton nyert ismeretek nem egyeznek, ennek az emberi ész gyarlósága az oka, s ezért nem az értelemé, hanem a hité az elsőbbség.
- ❑ A tudomány, mint a hit, ugyanahhoz az igazsághoz vezethet el, de módszerük már különböző kell, hogy legyen, mivel a filozófia (s egyúttal minden tudomány is) a teremtett dolgokból indul ki, s ennek vizsgálata során jut el Istenhez, míg a teológia Isten vizsgálatára összpontosít, s a kész kapott kinyilatkoztatást értelmezi. A kinyilatkoztatás igazságának felfedezésében támaszra lelhet a teológia a filozófiában, mert a hittételek nem mondhatnak ellent a racionak.

PARADIGMÁK: ÚJKOR

- ❑ **Elsősorban a természettudományok fejlődése következtében a tudományok differenciálódtak, eredményeire és a technikai gyakorlat tapasztalataira támaszkodnak a műszaki tudományok. Jellemző tehát, az anyag különböző megnyilvánulásainak tanulmányozása.**
- ❑ **A sokasodó új diszciplínák önazonosságának, határainak kijelölésére, további fejlődésükhöz új tudományrendszerre volt szükség. A tudományok rendszerezése az európai gondolkodók vezető eszméjévé vált.**
- ❑ **Az újkori filozófia programja a való világot egységében, s mélységeiben felmutatni. A rendszeralkotók filozófiai problémája az ismeretelmélet máig élő kérdése: a világ emberi gondolkodásban kialakult képe mennyire felel meg a való világ rendjének, azaz a gondolati, tudati rendszer egyben a való világ rendszere is.**
- ❑ **A kor gondolkodóinak vezető eszméje az ész (ratio) feltétlen tisztelete, amely René Descartes, az újkor neves filozófusa híres gondolatával jellemezhető: „COGITO, ERGO SUM” = „GONDOLKODOM, TEHÁT VÁGYOK”**
- ❑ **A természetszemlélet materialisztikus volt, a kutatási módszer azonban, mivel a tudósok a differenciálódás következtében az egyes jelenségeket egymástól elszakítva szemlélték, metafizikus.**

FRANCIS BACON (1561-1626) TUDOMÁNYRENDSZERE

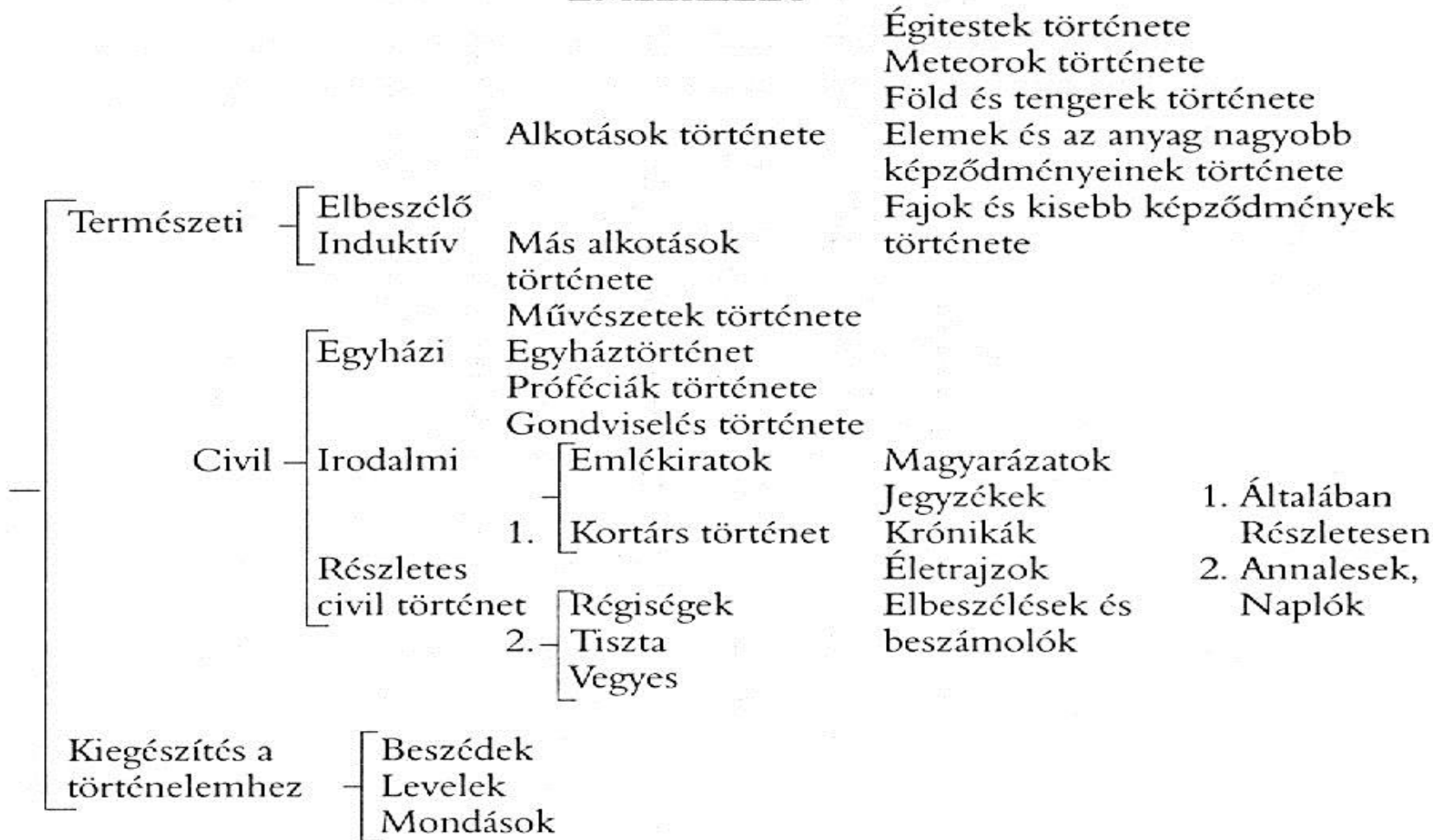
- ❑ Bacon kísérlete a tudomány felosztására az első próbálkozás volt a tudomány történetében a felhalmozott ismeretek általánosítására és rendszerbe foglalására. Nézeteit az „Institutio magna” és az „Isteni és emberi tudományok méltóságáról és fejlődéséről” című műveiben fejtí ki.
- ❑ Tudományfelosztása közel két évszázadon keresztül meghatározta a tudomány rendszerezését, követői csak variáltak tudományfelosztását.
- ❑ A Bacon-féle tudományrendszeren alapszik Melvil K. Dewey Tizedes Osztályozása. Ez az egyik legismertebb gyakorlati célú könyvtári osztályozási rendszer, ebből fejlesztették ki az ETO-t.
- ❑ Tudományfelosztása LÉLEKTANI ALAPON nyugszik. Bacon szerint az ember emlékezettel, képzelettel, értelemmel és gondolkodással rendelkező lény, s ezért az emberi ismereteknek annyi fő része van, ahány képességgel rendelkezünk a világ megismerésére.
- ❑ Fentiekből kiindulva, az emberi tudás (human knowledge) három csoportra osztható:
  - ❑ emlékezet (memory) – ide tartoznak a történettudományok;
  - ❑ képzelet (imagination) – ide tartozik a költészet;
  - ❑ gondolkodás, értelem (reason) – ide tartozik a filozófia (Bacon igen tágan értelmezi a filozófiát).
- ❑ Az emberi értelem feladata szerinte az, hogy a tapasztalatokat feldolgozza, általánosítsa – az indukciós eljárás híve. A tudományos kutatás alapjának a kísérletezést, a gyakorlatot tekinti – ezzel az EMPIRIKUS (tapasztalati) IRÁNYZAT megalkotója. Gyakorlatiasságában az újkor, a kapitalizmus szelleme mutatkozik meg.

BACON TUDOMÁNYRENDSZERE TÖRTÉNETTUDOMÁNYOK

EMLÉKEZET

TÖRTÉNELEM

**BACON TUDOMÁNYRENDSZERE
KÖLTÉSZELET**

**KÉPZELET
KÖLTÉSZELET**

[Elbeszélő
- Drámai
Allegorikus

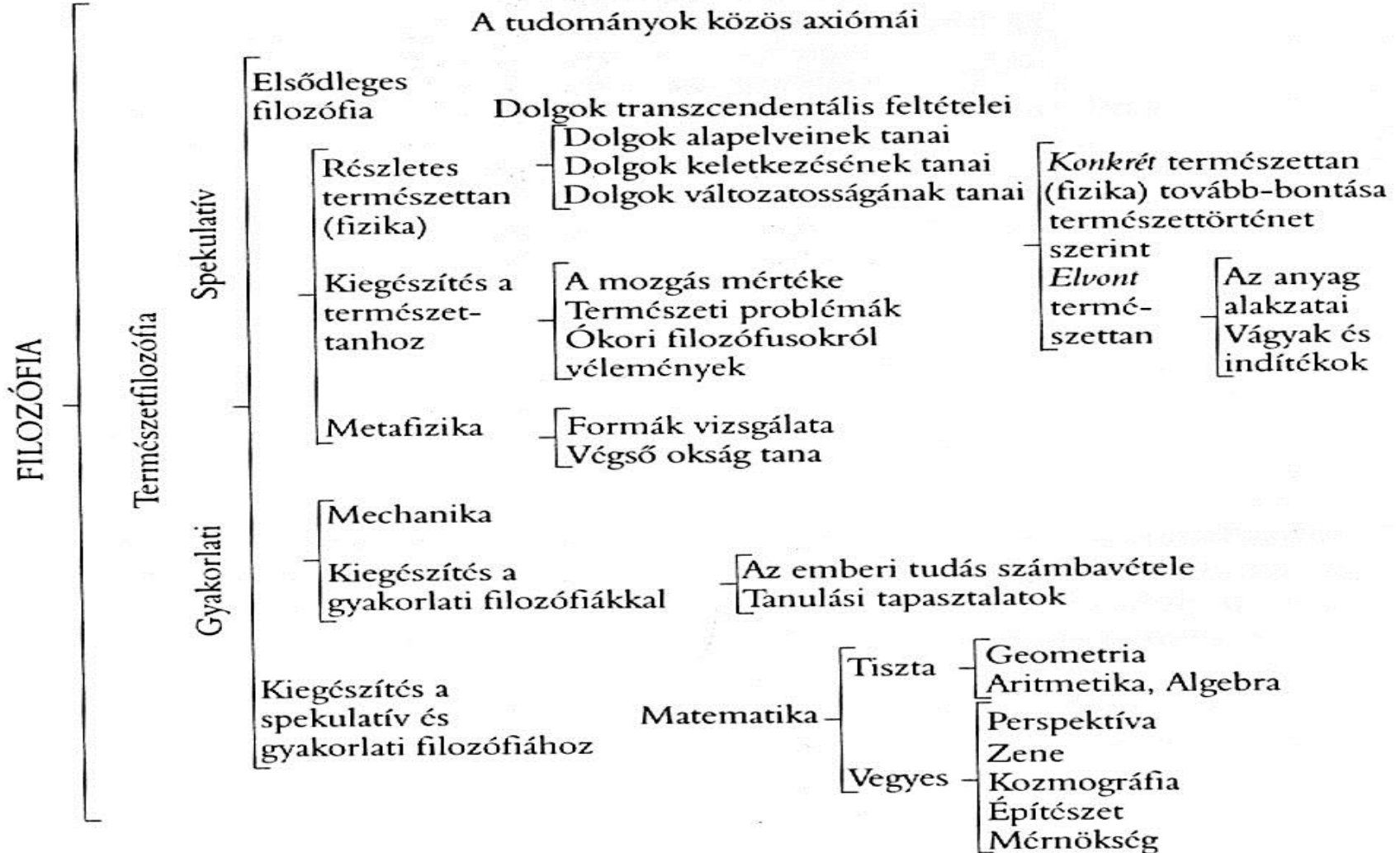
BACON TUDOMÁNYRENDSZERE

FILOZÓFIA

ÉRTELEM

Istenfilozófia vagy természeteteológia

Kiegészítve a sugallt teológiával és a természeteteológiával. A lélek tudománya

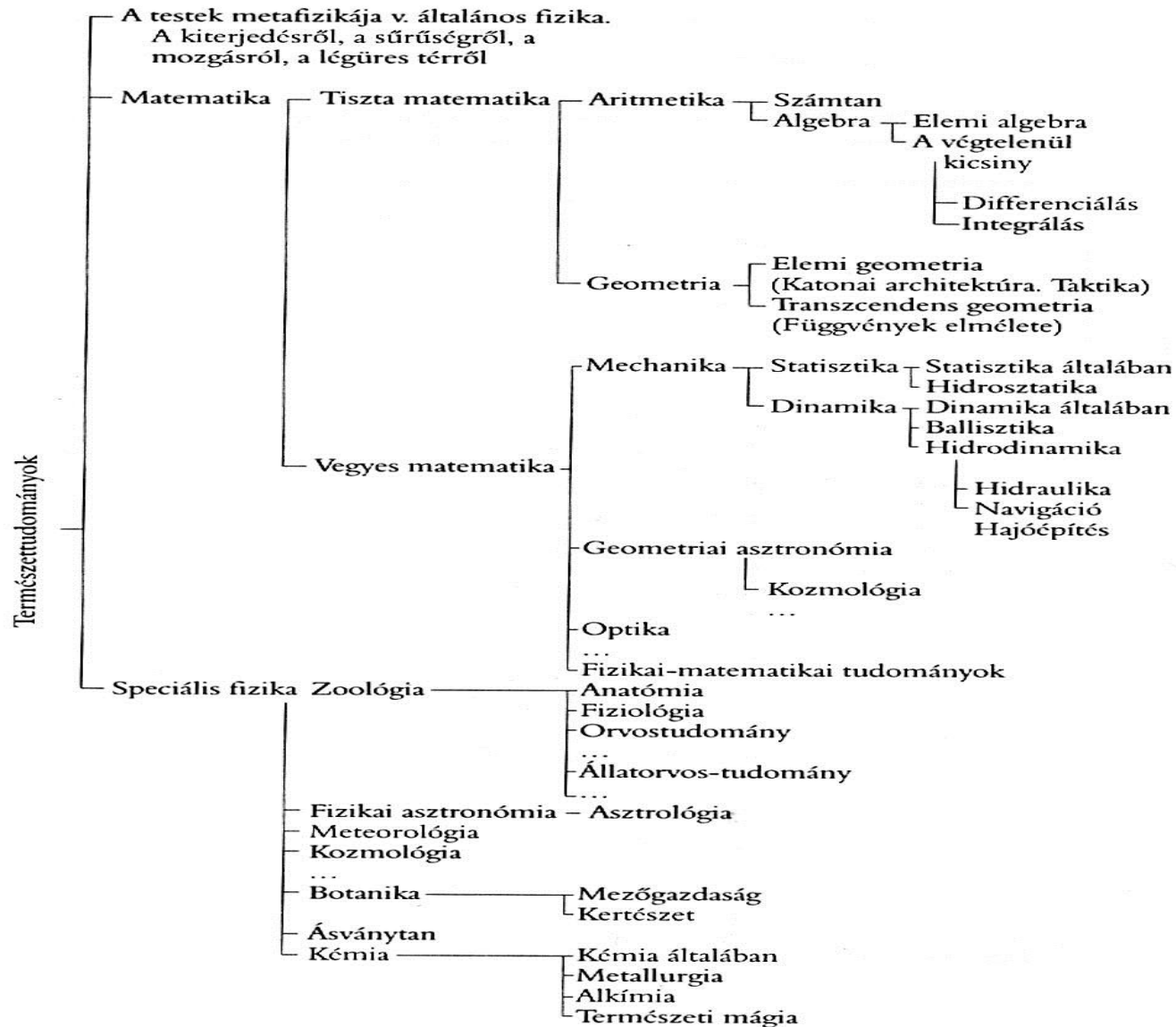
RENÉ DESCARTES (1596-1650) TUDOMÁNYRENDSZERE

- ❑ **Tudományfelosztásának alapja a tudomány tárgya, azaz az anyag mozgásformái.**

- ❑ **A tudományok sorrendjét úgy állítja fel, amilyen sorrendben a tudományokat tanulmányozni kell.**
  - ❑ **Logika**
  - ❑ **Matematika**
  - ❑ **Filozófia**
  - ❑ **Metafizika**
  - ❑ **Fizika**
  - ❑ **Orvostudomány**
  - ❑ **Mechanikai tudományok**
  - ❑ **Etika**

DENIS DIDEROT (1713-1784) TUDOMÁNYRENDSZERE

Bacon rá is hatott.

Nagy hangsúlyt fektetett a mesterségek elhelyezésére is – az Enciklopédia szellemében.

Az ábrán a természettudományok rendszere látható.

A KLASSZIKUS NÉMET FILOZÓFIA

- ❑ Az u.n. „klasszikus német filozófiát”, más néven klasszikus német idealizmust egyetlen iskolaként vagy áramlatként tartjuk számon. Képviselői – egyébként négy, eltérő álláspontot képviselő alkotó: Immanuel Kant (1724-1804), Johann Gottlieb Fichte (1762–1814), Friedrich Wilhelm Joseph Schelling (1775–1854) és Georg Wilhelm Friedrich Hegel.
- ❑ Közös jellemzőjük, hogy mint az újkor más filozófusai is az egységben, az egészben való gondolkodás igényét fogalmazzák meg.
- ❑ Elődeiknek a tapasztalatra, emberi megismerési képességekre alapító empirikus felfogásával ellentétben szemléletük idealista: rendszerük alapja nem a materiális világ, a gyakorlat, hanem az ész, a gondolkodás, melynek segítségével apriori megteremthető a rendszer.
„Nem teremthetünk meg ... semmiféle megalapozott felosztást anélkül, hogy egyszersem ne teremtenénk meg a totalitást is, ennek meg kell lennie az előtt, mielőtt a részeket meghatároznánk” – Immanuel Kant.

GEORG WILHELM FRIEDRICH HEGEL (1770-1831)

TUDOMÁNYRENDSZERE

- ❑ Az idealista német filozófia legteljesebb rendszerének kidolgozója.
- ❑ Nézete szerint a világ nem egyéb, mint az egyetemes ész megnyilatkozása, az ember tudatától függetlenül létező „abszolút eszme” (az isten elvontabb, személytelenebb ábrázolása). Ez hozta és hozza létre a természet és a társadalom minden jelenségét, tehát azonosítja a létet és tudatot (ezért idealista).
- ❑ Következményeként feltételezi, hogy a megismerés és a valóság ugyanazon törvények szerint viselkedik, tehát az emberi gondolkodás törvényei érvényesek a természetre is.
- ❑ Gondolkodásunkban ma is hat dialektikus szemlélete és módszere, amennyiben a természeti jelenségeket örökös mozgásban és változásban levőknek tekinti, ahol ellentétes erők hatnak kölcsönösen egymásra. Idealista szemlélete alapján azonban szerinte nem a természet fejlődik, hanem csak az eszme, a természet „fogalma” fejlődőképes.
- ❑ Hármas tagozódású tudományfelosztása is abból indul ki, hogy az abszolút idea milyen formákat ölt a természetben:
  - ❑ LOGIKA
  - ❑ TERMÉSZETFILOZÓFIA
  - ❑ SZELLEMFILÓZÓFIAEzeken belül is 3-3, majd újabb 3-3 tudományt különböztet meg.

PARADIGMÁK: XIX. SZÁZAD

- ❑ A 19. században önállósultak a szellemtudományok, valamint kialakultak az emberi csoportok és társadalmak összefüggését és működését vizsgáló modern társadalomtudományok (szociológia, szociálpszichológia, politikatudomány, közgazdaság-tudomány, demográfia, néprajz, szociálanropológia, jogtudomány, szociolingvisztika, történettudomány stb.).
- ❑ A filozófusok egy része kezdi tagadni a rendszer szükségességét – pl. Søren Aabye Kierkegaard (1813-1855) és Friedrich Nietzsche (1844-1900) – mert a rendszer megköti a gondolat szabadságát.
- ❑ A század gondolkodását a történetiség határozta meg, központi helyre került a haladás, fejlődés, gondolkodás, változás. Eszerint a dolgok állapotát és mikéntjét megelőző állapotukból lehet levezetni.
- ❑ Kiemelkedő jelentőséggel bír:
  - ❑ a természettudományokban Charles Robert Darwin (1809-1882) evolúcióelmélete;
  - ❑ a társadalomtudományokban Karl Marx (1818-1883) társadalomelmélete.

TUDOMÁNYRENDSZERTANI SAJÁTOSSÁGOK

- ❑ A 19. században egyre világosabbá vált, hogy a felosztás alapja a tudományok tárgya lehet.
- ❑ A 19. század óta keletkezett majdnem valamennyi tudományosztályozás jellemzőjévé vált természet és a szellemtudományok dualizmusa.
- ❑ Az egyes diszciplínák rendszerben elfoglalt helyét jellemzően:
  - ❑ az ismeretek elsajátításának véleményük szerinti legjobb sorrendje, vagy
  - ❑ a tudományos vizsgálódás, kutatás módszereiben felismert sajátosság szabta meg.
- ❑ Eredményeként a tudományokat:
  - ❑ elméleti és gyakorlati;
  - ❑ absztrakt és konkrét;
  - ❑ deduktív és induktív tudományokra osztották föl.
- ❑ Egyre elterjedtebb a felismerés – a tudományok egyre gyorsuló fejlődése miatt nincs és nem is lehetséges örökérvényű tudományfelosztás.

AUGUST COMTE (1798-1857) TUDOMÁNYRENDSZERE

- ❑ A pozitivista filozófia atyja.
- ❑ Tudományfelosztása a tudományok tárgyának növekvő bonyolultsági fokát tükrözi – a tudományok lineáris elhelyezését kísérelte meg.
- ❑ A tudományokat természettudományos szempontból kiindulva két fő osztályba sorolta, ezen belül összesen 6 alaptudományt állított fel abban a sorrendben, ahogy szerinte az egyik tudomány a másikból kifejlődött:
  - ❑ SZERVETLEN TESTEK TUDOMÁNYAI
    - ❑ Matematika
    - ❑ Csillagászat
    - ❑ Fizika
    - ❑ Kémia
  - ❑ SZERVES TESTEK TUDOMÁNYAI
    - ❑ Fiziológia
    - ❑ Szociológia
- ❑ Úgy vélte, felosztása megvilágítja a tudományok történetét is, mert:
  - ❑ az egyszerűbbek gyorsabban, a bonyolultabbak, összetettek lassabban fejlődnek;
  - ❑ a tudomány haladása pedig abban van, hogy az összetettet elemeire bontjuk, a különöst az egyetemesbe oldjuk, a minőséget a mennyiségbe.
- ❑ Comte osztályozása a 19. században népszerűvé vált, még a 20. század eleji polgári filozófia képviselői is ezt a tudományfelosztást használják.

FRIEDRICH ENGELS (1820-1895) TUDOMÁNYRENDSZERE

- ❑ Rendszere materialista dialektikus.
- ❑ Kiinduló elve, hogy a tudományok osztályozását a természet mozgásformáinak dialektikájából kell kialakítani, amelyeket a tudományok visszatükröznek.
- ❑ A tudományok osztályozása maguknak a mozgásformáknak a hierarchiáját mutatja. Minthogy az anyag egyes mozgásformái különböző bonyolultsági fokot mutatnak az egyszerű mozgástól a legbonyolultabb mozgásformáig, a tudományok elrendezésének egymásutánját az határozza meg, hogy az egyes tudományok vizsgálódásának tárgyai milyen sorrendben tartanak az egyszerűtől az egyes bonyolultabb mozgásformák felé.
- ❑ Ezen alapszik hármass tudományfelosztása.
  - ❑ **ÉLETTELEN TERMÉSZET**
    - ❑ Matematika
    - ❑ Csillagászat
    - ❑ Mechanika
    - ❑ Fizika
    - ❑ Vegytan stb.
  - ❑ **ÉLŐ SZERVEZETEK KUTATÁSA**
  - ❑ **TÖRTÉNELMI TUDOMÁNYOK**
    - ❑ Filozófia
    - ❑ Vallás
    - ❑ Jog
    - ❑ Művészet, stb.

PARADIGMÁK: XX. SZÁZAD

- ❑ A tudományos kutatás egyre inkább a részletek irányába indul.
- ❑ Az egységes tudományos világkép lehetősége kicsi.

„Minden egész eltörött” – panaszolja Ady Endre

- ❑ A tudományok rendszerezésének problémája továbbra is él a filozófiában, de már nincs prioritása.

Mit tegyen a tudomány, amelynek feladata a tudás gyakorlati célú rendszerezése a mindennapi hasznosítás számára?

- ❑ **Megtartja a tudományrendszereket, a felosztást végigviszi az egyedi kutatási témákig, miközben tudatában van azoknak a hátrányoknak, amelyek szükségképpen keletkeznek a tudáshierarchia felépítésekor.**
- ❑ **Elhagyva a felosztáselvű rendszereket, megvizsgálja a tudományok másfajta szerkezetét.**
- ❑ **A 20. század elején a gondolkodásban megjelenik a „struktúra” fogalom – pl. egy gazdasági sajátosság ebben a keretben nem úgy magyarázható, hogy levezetik megelőző állapotából, hanem abból a szerepből lehet megérteni, amelyet betölt – maga után vonta a rendszer fogalmát = létrejött az általános rendszerelmélet, ti. a vizsgálat tárgyát tekintve rendszernek, s ebben az alkotóelemek kölcsönhatásait elemzi.**
- ❑ **Később megjelenik, majd a 2. világháború következményeként kiteljesedik a tartalomelemzés, a szövegtan módszere.**

BONIFATYIJ MIHAJLOVICS KEDROV (1903-1985)

TUDOMÁNYRENDSZERE

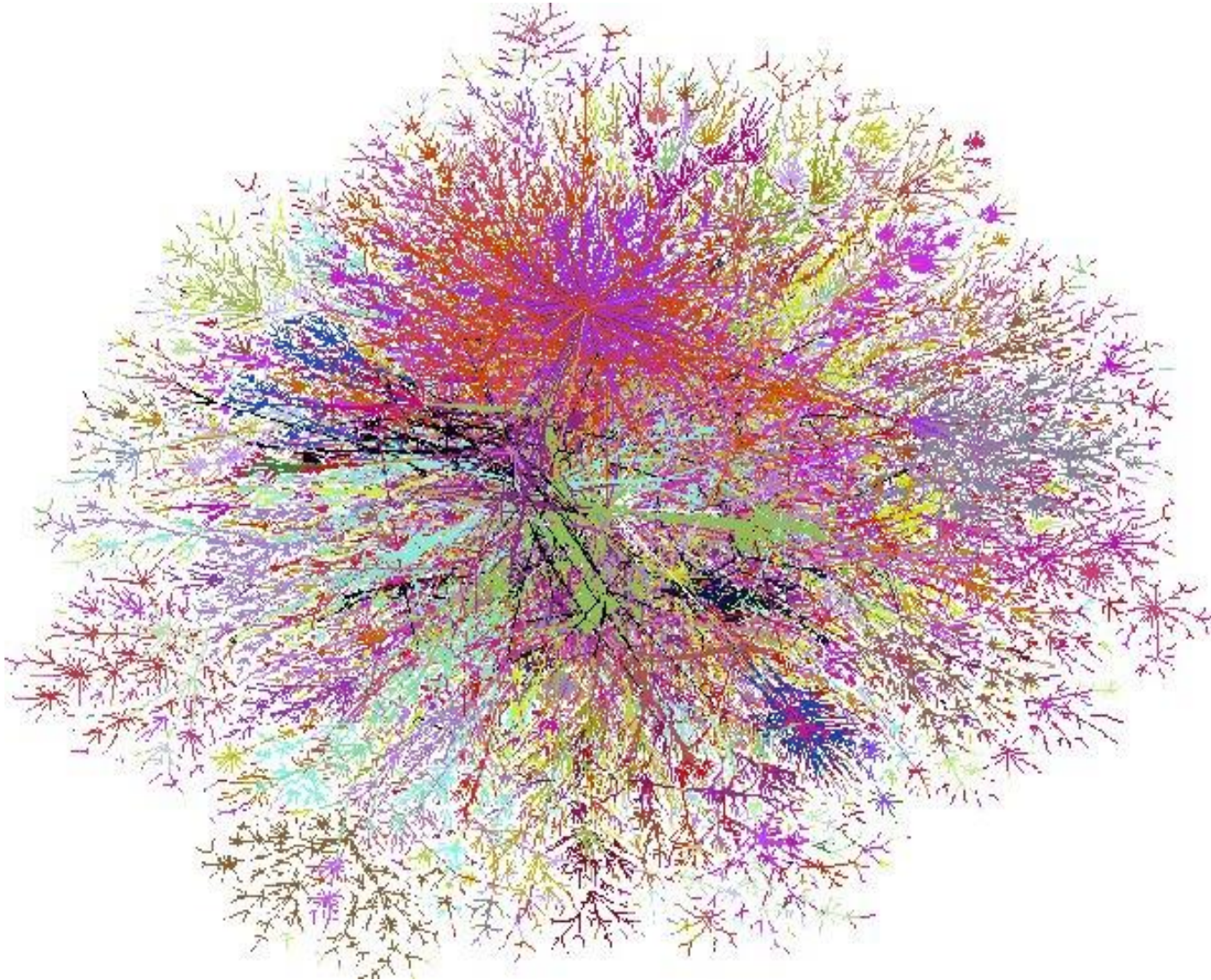
- ❑ A tudományok felosztásának utolsó nagyszabású kísérlete.
- ❑ Rendszere erősen hierarchikus.
- ❑ Dialektikus és materialista felosztás jellemzi.
- ❑ Kiinduló elvei (tárgyi felosztása): az anyag mozgásformái pl.: elemi részek mozgása – fizika, atomi mozgás – kémia, égitestek – csillagászat.

Egyedül a természettudományoknál alkalmazható!

Elemi részek mozgása	↔	fizika
Atomi mozgás	↔	kémia
Molekulák mozgása	↔	fizika
Kristályok, kőzetek	↔	kristálytan, kőzettan
Rétegek (a Föld rétegei)	↔	rétegtan
Föld	↔	geotudományok
...		
Égitestek	↔	csillagászat

... és a 21. század? A TUDOMÁNY MA

Hálózati középutak

URL: ipon.hu

FORRADALMI VÁLTOZÁS A TUDOMÁNYBAN

- ❑ **Az informatika nemcsak eszköz-, hanem tárgyi szinten is behatol a tudományokba. A digitális eszközpark, a számítástechnika fogalmai, módszerei és tételei szervesen beépülnek az adott tudományterület művelésének szövetébe és új szakmai „minőségeket” hoznak létre.**

- ❑ **Következmény:**
  - ❑ **az új információs és kommunikációs technológia hatására paradigmaváltás történik**
    - ❑ **létrejön az E-SCIENCE (Simonyi gömbje és a Valhalla befogadóképessége – ld. Z. Karvalics László: Az adatsilóktól a tudomány kontrollforradalmáig. – In: *Magyar Tudomány*, 169. évf. 2008. 3. sz. URL: <http://www.matud.iif.hu/08mar/13.html>);**
  - ❑ **a tudomány igényei érdekében fejlesztett informatikai közművek stratégiai kérdéssé válnak.**

A TUDOMÁNYOK FEJLŐDÉSÉNEK SAJÁTOSSÁGAIBÓL ADÓDÓ PROBLÉMÁK

- 1. A tudományok általános jellemzői**
- 2. A tudományos kommunikáció és eszközei**
- 3. Kutatók és kutatóközösségek**

A TUDOMÁNYOK JELLEMZŐI MA

1. AZ ADATOK ÉS A TUDOMÁNYOS ISMERETEK

- ❑ a tudomány termelési ágga válik → exponenciális növekedés 1665 óta: ma több mint félmillió élő tudományos folyóirat van, a növekedés kétszereződési ideje tudományterülettől függően 5-15 év,
- ❑ a cyber információs és kommunikációs technológia hatására paradigmaváltás történik: a célzottan létrehozott adatok (pl. egy szócikk az Encyclopedia Britannica-ban vagy egy feltöltött fotó) mellett a felhasználó (vagyis saját) internetes tevékenységünk által generált adatok, a valós életben / világban folytatott tevékenységeink is adatokat képeznek.**
- ❑ a tudomány kortársisága: minden valaha élt 9 kutató közül 8 kortársunk – a tudomány növekedésének üteme: $T \sim 15$ év, egy kutató aktív életkora: ~ 45 év → ez ~ 3 kétszerezési idő, tehát a tudományos ismeretek egy kutató életében $3 \times 2 = 6$ -szorosára nőnek*;
- ❑ a szakirodalom szóródása: a legrelevánsabb folyóiratokból (magfolyóiratok) indulva az egymásra következő zónákban található folyóiratok (határterületek) száma úgy aránylik egymáshoz, mint $1:n:n^2$ *;
- ❑ a szakirodalom elévülése: egy témakör szakirodalmának felezési ideje azt a sebességet méri, amellyel a hivatkozások gyakorisága, a szakirodalom felhasználásának mértéke a felére csökken*;

* Price, Derek de Solla: *Kis tudomány – nagy tudomány.* – Bp. : Akad. K., 1979

** Barabási Albert-László: *Behálózva – a hálózatok új tudománya.* – Bp. : Magyar Könyvklub, 2003

A nyilvános vécétől a rákkutatásig: mire jók a lenyomataink? 2013.10.7. URL:

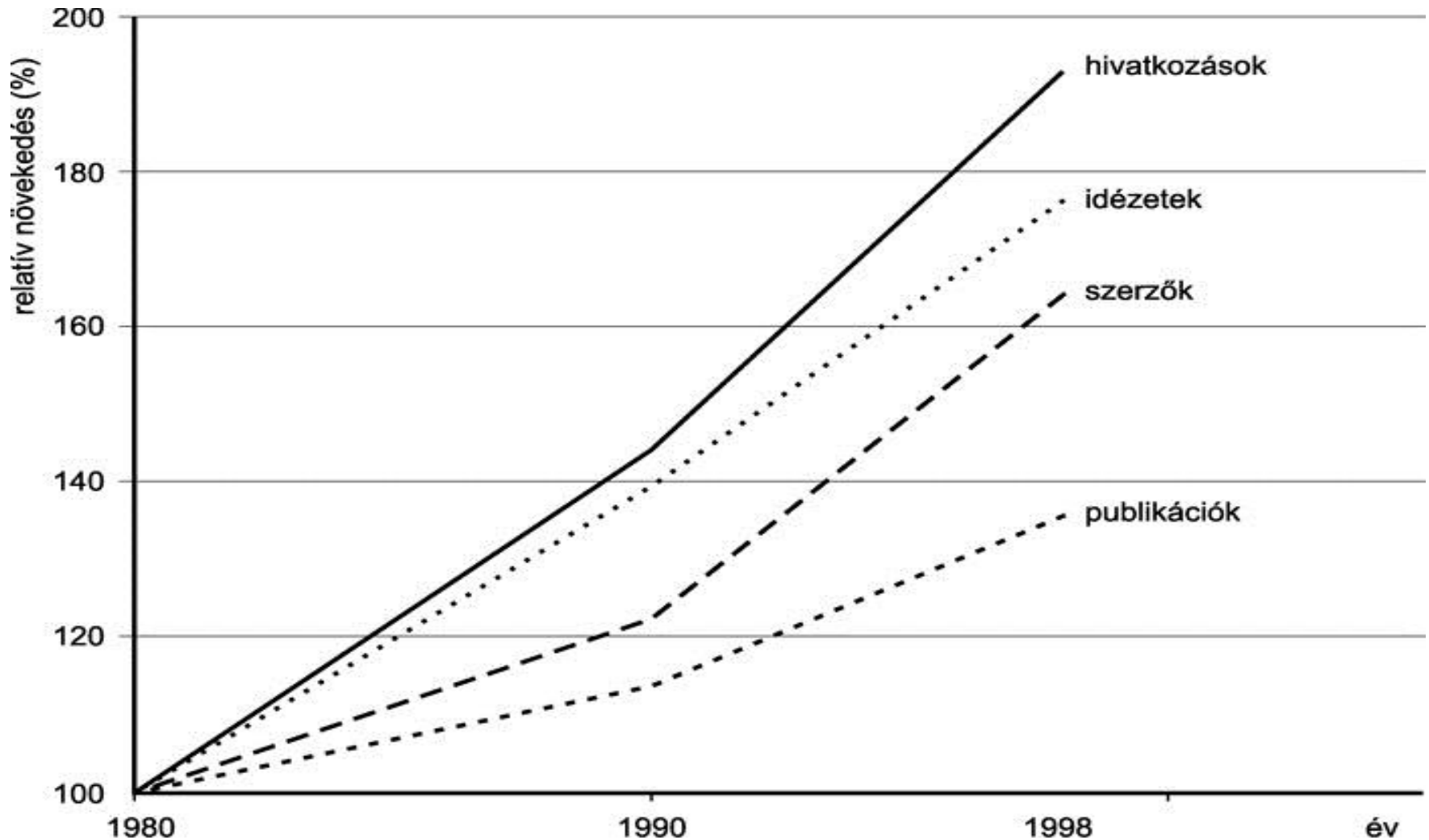
http://hvg.hu/kkv/20131004_mire_jok_a_lenyomataink#utm_source=hvg_daily&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter2013_10_07&type-id=HvgDaily&user-id=A3183686&utm_content=normal

Lájkolj, s megmondom ki is vagy! 2013.10.31. URL:

http://kereses.blog.hu/2013/10/31/lajkolj_s_megmondom_ki_is_vagy

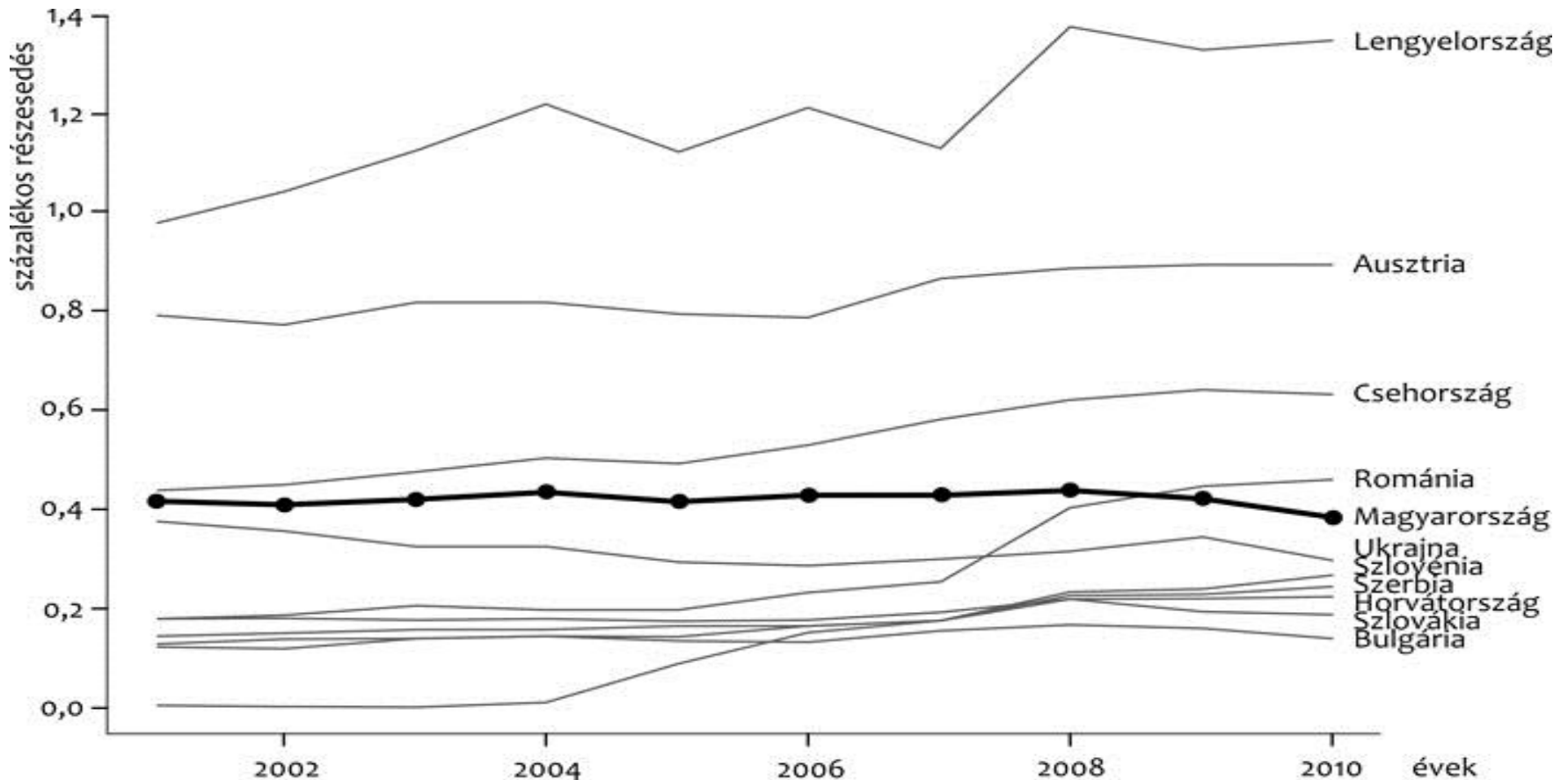
A publikációk, szerzők, hivatkozások és idézetek számának relatív növekedése

Forrás: Wolfgang Glänzel: A tudománymetria hét mítosza – költészet és valóság. – In: *Magyar tudomány*, 2009. 8. sz. URL: <http://www.matud.iif.hu/09aug/09.htm>

MAGYARORSZÁG TUDOMÁNYOS PUBLIKÁCIÓS AKTIVITÁSA A RÉGIÓBAN

Forrás: Kampis György – Soós Sándor – Gulyás László: A magyar tudomány intézményi szerkezete és kompetenciái, 2001–2010 a Reuters-Thomson – ISI Web of Science adatbázis alapján. – In: *Magyar Tudomány*, 2011. 8. sz. URL: <http://www.matud.iif.hu/2011/08/10.htm>

A TUDOMÁNYOK JELLEMZŐI MA

1. 1. ÚJ TUDOMÁNYTERÜLETEK, TRANSZDISZCILINÁK

- ❑ minél mélyebbre hatolunk a tudományok rendszerébe, annál kevésbé láthatók a tudományok határai → egy témát tudományok sokasága vizsgál: pl. egy gazdasági téma kutatásával foglalkozhat a statisztika, a demográfia, a földrajz, a jog, stb.;
- ❑ a főbb klasszikus tudományokból jönnek létre a határtudományok: pl. az oktatásgazdaságtan stb.;
- ❑ sok transzdiszciplina (nagyon sok és nagyon különböző tudományágat egyesítő, szintetizáló és magasabb szintre emelő tudomány) alkotóeleme a közgazdaságtan: pl. a humánökológiáé, amely a természet- és társadalom komplex összefüggéseit kutatja (részei még: a biológia, geokémia, geofizika, földrajz, biomatematika, klímatológia, földtörténet, a mezőgazdasági és műszaki tudományok, pszichológia, szociológia, antropológia, közgazdaságtan, politikatudomány, nyelvtudományok, művészet- és kultúrtörténet, filozófiatörténet);
- ❑ minden határtudomány, transzdiszciplina, illetve tudományterület eredménye visszahat a tudományra.

*Z. Karvalics László: A történeti informatika a könyvtárról. – In: *Tudományos és műszaki tájékoztatás*, 42. évf. 1. sz. (1995)

URL: http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=3314&issue_id=435

2. A TUDOMÁNYOS KOMMUNIKÁCIÓ

A tudomány fejlődésének, előrehaladásának legfőbb sajátossága az, hogy kommunikációs folyamat:

- ❑ Isaac Newton: „ha valamivel is messzebbre láttam másoknál, ez csak azért volt, mert óriások vállain álltam”;**
- ❑ Francis Crick Nobel-díjas (a DNS szerkezetének felfedezője [1962] James D. Watsonnal és Maurice Wilkins-szel): „a kommunikáció a tudomány lényege”.**

A tudományos kutatás, mint információs, kommunikációs rendszer folyamata:

kutatás → láthatatlan kollégium: kongresszusok, levelezés, preprintek → a tudományos mű megírása → szerkesztőség → lektorálás: bíráló, értékelés → módosítás: végleges mű → szerkesztőség → a mű megjelenése → terjesztés → értékelés, bíráló → a mű / kutató tudományos eredményének befogadása: idézet, bíráló, vita → újabb eredmény.

A TUDOMÁNYOS KOMMUNIKÁCIÓ ESZKÖZEINEK VÁLTOZÁSA

- ❑ **formális csatornák**: szakkönyvek, tudományos folyóiratok, különlenyomatok;
- ❑ **informális csatornák**: tudományos összejövetelek előadásai, jelentések (reportok), értekezések, disszertációk, preprintek, postprintek, konferencia anyagok, videófelvevételek (a publikált eredmények 90%-át a formális kommunikálás előtt informális csatornákon teszik közzé);
- ❑ **elektronikus dokumentumok** / folyóiratok (előnyök – hátrányok);
- ❑ **cyber-infrastruktúra** → **MINŐSÉGI VÁLTOZÁST** eredményez: a digitális eszközpark a számítástechnika fogalmai, módszerei és tételei szervesen beépülnek az adott tudományterület művelésének szövetébe, **új szakmai „minőségeket”** hozva létre* → a tudomány igényei érdekében fejlesztett informatikai közművek stratégiai kérdéssé is váltak:
  - ❑ elindulnak a szervezett, nagy intézményi kapacitásokat összeépítő tudományos célú feldolgozó-hálózatok, az ún. **gridek** és folyamatossá válik a grid-architektúra informatikai innovációja;
  - ❑ létrejönnek az új típusú, a tárolást és az elérést biztosító szakosított célintézmények, az ún. **science centerek**, **tudományos központok** → a tudományos munka folyamatában a birtoklás helyett a hozzáférhetőség válik kulcskérdéssé.

*A '2020 tudománya felé' (Towards 2020 Science) – a jelentésben az elkövetkező évek legfontosabbnak tartott tudományos trendjeit és feladatait fogalmazta meg a tudósközösség.

URL: <http://research.microsoft.com/towards2020science/>

3. KUTATÓK ÉS KUTATÓKÖZÖSSÉGEK A „PUBLIKÁLJ VAGY PUSZTULJ!” JELSZÓTÓL A RÉSZVÉTELI VAGY NYÍLT TUDOMÁNYIG

Egy szerző produktivitása függ (többek között):

- a kutató egyéni kvalitásától (nyelvtudás, a területen eltöltött idő stb.),
- a kutatási terület sajátosságaitól,
- a kor jellemző, uralkodó kommunikációs lehetőségeitől, az együttműködés formájától, minőségétől:
  1. hivatkozás – láthatatlan kollégium;
  2. társszerzőség = dokumentált informális kommunikáció – Price ezt a folyamatot tekinti a kis tudományból a nagy tudományba való átmenet legjellemzőbb tulajdonságának (nagy tekintélyű professzor → kutatócsoport vezetője; tanítványok serege veszi körül → a láthatatlan kollégium vezető kutatója; nehéz körülmények között, mellőzve dolgozik → óriási összegek árán fenntartott intézményekben dolgozik; magányos farkas, független → elismert és ismert személyiség, aki a társadalomban fontos funkciókat tölt be);
  3. a KOOPERÁCIÓ ÚJSZERŰ FORMÁI – az adattömeg magas értékhozzáadású feldolgozása a kooperáció újszerű formáit és egyre több szakértő összehangolt munkáját igényli, hogy elkerülhetőek legyenek a felesleges párhuzamosságok, és biztosítható a szükséges „humán infrastruktúra” – megfelelő minőségben, mennyiségben és diszciplináris sokszínűségben – a világméretű kutatóközösségek megkerülhetetlen feladata az adatbázisok közös gyarapítása és felhasználása.

A „HUMÁN ERŐFORRÁSOK BIZTOSÍTÁSA”

Kihívás:

„A tudósok lényegesen gyorsabban hozzák létre az új adatokat, mint ahogy azokat elemezni tudnák. Az eredmény leginkább az optikai csalódásra hasonlít.” (Hugh Kieffer – idézi: Z. Karvalics [2008])

„... a tudomány kontrollválsága ma nem a meglévő eredményekhez való hozzáférés akadályai környékén keresendő, hanem áttevődött az új tudások létrehozhatóságának és a tudomány által megtermelt jeltömeg tudássá transzformálásának színtereire.” (James R. Beniger – idézi: Z. Karvalics [2008])*

A „humán erőforrások” biztosításának lehetőségei:

- intenzifikálás – az azonos kutatási területen dolgozó kutatók összekapcsolása;
- szakosodás a kutatás folyamán: adatmenedzserekre és feldolgozásban érintettekre;
- interdiszciplináris kutatócsoportok létrehozása;
- virtuális együttműködési formák bővülése;
- a „hobbytudomány” képviselőinek bevonása;
- az „állampolgári-részvételi tudomány” kiteljesítése;
- az innovatív megoldásokkal motivált hálózati közösség bevonása;
- a 12–18 éves korosztály, illetve tanáraik kutatásba való bekapcsolása.

- Z. Karvalics László: Az adatsilóktól a tudomány kontrollforradalmáig. – In: *Magyar Tudomány*, 2008. 3. sz. p. URL: <http://www.matud.iif.hu/08mar/13.html>

A RÉSZVÉTELI VAGY NYÍLT TUDOMÁNY

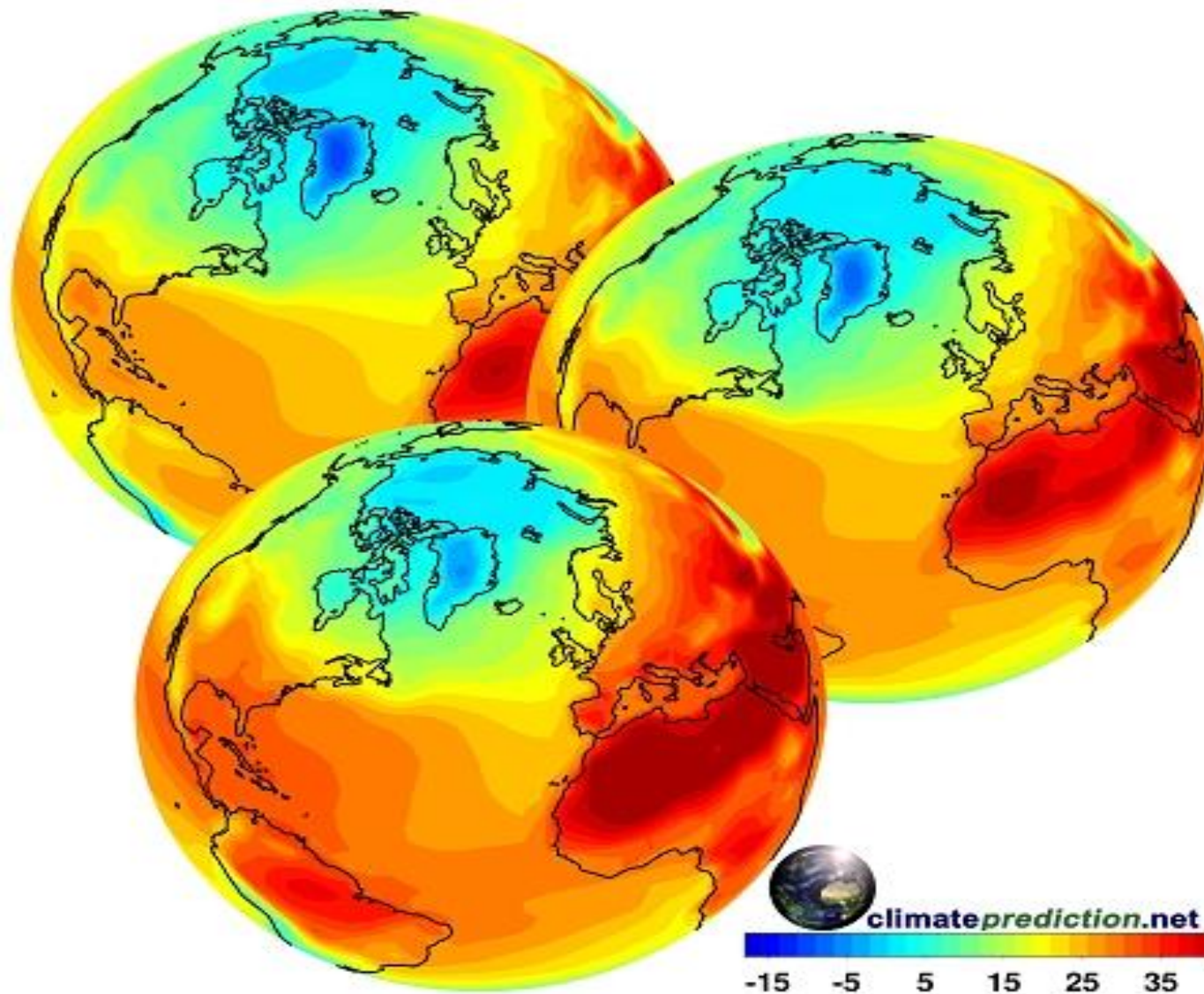
A részvételi vagy nyílt tudomány létrejötte

1. jellemző a decentralizáltabb, demokratikusabb tudástermelési modellek keresése;
2. a tudományban foglalkoztatottak extenzív növelésének elvi-logikai végső határa a Föld teljes népessége;
3. fölértékelődik a tudománynak az az ága, amelyik azzal foglalkozik, hogyan nyerhető ki a „nyers jeltömegből hasznosítható tudás”, és hogyan haladhatóak meg a jelenlegi kényszerpályák.

Az e-science világának jellemzői:

- a digitális technológia eredményeként az adatok mennyisége, illetve sokfélesége ugrásszerűen növekszik;
- komplex problémák megoldásán kell dolgoznunk – eltérő természetű és óriási mennyiségű kísérleti, számítási és más adatforrások mozgósítása révén, helyi, intézményi és nemzeti erőforrások „összeépítése” segítségével (beleértve a kutatótársakat is);
- a kutatóközösségek teljes behuzalozásával lerövidül a megszülető eredmény és az ahhoz való hozzáférés közti idő;
- nagy volumenű és bonyolult projektek és folyamatok gondozása válik lehetővé – diszciplináris és földrajzi határok nélkül;
- kiteljesedhet a kapcsolat a már publikált és a még nyers, de már megszületett eredmények, az alap- és az alkalmazott kutatás, illetve a kutatás és az oktatás kulcsszereplői között – a kétirányú kapcsolatok megerősítésével;
- a számítási kapacitás megsokszorozódása eredményeként a megválaszolhatóvá vált kérdések száma és fajtái robbanásszerűen megnövekednek, a válaszidők hihetetlenül lerövidülnek;
- a különböző kormányok által e-tudományra szánt források összege növekszik.

EZREDFORDULÓS TUDOMÁNYRENDSZEREK

Hőmérséklet-előrejelzések a
climateprediction.net
modelljein

URL:

<http://index.hu/tudomany/clima070119/>

„A TUDOMÁNY ÁTLÉPETT A KORÁBBI DISZCIPLINÁRIS ÁLLAPOTON”*

A diszciplináris felosztást meghaladó tudományfilozófiai megközelítés lényege:

- a kutatás alapegysége már nem a diszciplína, nem is a diszciplínák közötti vagy fölötti valamely terület, hanem a projekt;
- a diszciplína képviseli a szigorú, módszeres, fegyelmezett kutatást, az interdiszciplinaritás a csapongó újat;
- a tudomány lényegéhez tartozik mindkét oldal egyidejű jelenléte anélkül, hogy ez tényleges belső ellentmondást okozna – inkább komplementer oldalakról lehet szó, melyek nélkülözhetetlen belső feszültséget okoznak ...

Ma a kutatás komplexitása és a társadalmi igények megkövetelik, hogy az egyetemi és az akadémiai szféra megőrizze a Mode 1 típusú kutatásokat, de föl vállalja a feladatorientált, minden diszciplináris határt ledöntő Mode 2 típusú kutatást.

*Gibbons – Limoges – Nowotny – Scharzman–Scott–Trow [1994] – idézi: Palló Gábor: Enciklopédizmus, diszciplínák, interdiszciplínák, projektek [Palló Gábor összefoglalása az MTA Filozófiai Kutatóintézetében zajló „A 21. század tudományrendszere” című akadémiai nagyprojekt eredményeiről]. – In: *Világosság*, 46. évf. 2005. 9. sz. p. 19-30. URL: <http://www.vilagosság.hu/pdf/20050929102518.pdf>

A TUDOMÁNYMŰVELÉS DISZCIPLINÁRIS MÓDJA

MODE 1 – a tudományművelés diszciplináris módja

- a kutatás alapvetően diszciplinát épít;
- a tudomány diszciplináris struktúráját követi, azaz olyan témákat dolgoz ki és olyan módszereket alkalmaz, amelyeket a diszciplína belső összefüggései szabnak meg és irányítanak;
- központosított szervezésű egyetemeken végzik;
- egyéni kezdeményezésen és kreativitáson alapul, minőségellenőrzését maguk a tudósok végzik;
- a tudástermelés klasszikus módja kétlépcsős logikát követ: először a diszciplinákon belül megszületnek bizonyos tudományos eredmények, az alapkutatás vagy tiszta tudományos kutatás eredményei, majd ezeket második lépésben alkalmazzák;
- ez a logika hozta létre a jól ismert tudományos intézményrendszert, a hozzá idomuló finanszírozási megoldásokat, a diszciplinákon alapuló szakmastruktúrát.
- Például ilyenek:
- Az egyes tudományterületekhez tartozó tudományágak, valamint a művészeti ágak felsorolása: melléklet a 169/2000. (IX. 29.) Korm.rendeletéhez) a 154/2004 (V. 14.) Korm. rendelettel módosított szöveg. Készült „A Kormány a felsőoktatásról szóló többször módosított - 1993. évi LXXX. törvény (Ftv.) 72. §-a r) pontjának felhatalmazása alapján.
- A doktori iskolák tudományterületi -ági besorolása – 2007
- Könyvtári alkalmazás –tudományfelosztáson alapuló, hierarchikus osztályozási rendszerek

A TUDOMÁNYMŰVELÉS NEM DISZCIPLINÁRIS MÓDJA

MODE 2 – a tudományművelés nem diszciplináris módja

- ❑ a természet megismerésének igénye és az ismeret hasznosítása hozta létre – globális problémák megoldását szolgálja;
- ❑ a kutatás eleve gyakorlatias célt tűz ki, és a természetre vonatkozó hiányzó ismeretet saját szükségleteinek megfelelően pótolja anélkül, hogy a Mode 1-ben működő kétlépcsős logikát használná;
- ❑ az alkalmazott és a tiszta tudományos eredmény megkülönböztethetetlené válik;
- ❑ a kutatási célt a megrendelő tűzi ki, érdekeinek megfelelően, nem pedig a diszciplína, a tudósközösség;
- ❑ a feladat rendszerint nem esik valamely diszciplína védett hatókörzetébe, de még csak nem is két diszciplína érintkezési pontjára;
- ❑ az ilyen ismereteknek nem kell felölelniük az egész diszciplínát;
- ❑ készülhet ipari, kormányzati megbízásból, privát érdekeket éppúgy szolgálhat, mint közösségeket, államit, katonait stb.;
- ❑ szervezete diverz, sokféle formát vehet fel a feladat természetétől függően, és persze sokféle specialistát foglalkoztathat;
- ❑ a társadalom egészének vagy egy-egy szegmensének tudásigényét elégíti ki, sőt magát az igényt is gyakran magának kell megtalálnia.

A PROJEKT JELLEMZŐI

- pontosan definiált kutatási feladat megoldását vállalja el;
- a módszereket, a szükséges felszerelést és kutatói állományt előre megtervezi, maga verbuválja, és ennek alapján kiszámítja a költségigényt;
- a finanszírozó elbírálja ennek realitását, és a maga céljaival egybevetve dönt a kutatás megindíthatóságáról;
- a projekt mérete igen különböző lehet, a diszciplináris kutatásoknál megszokott mérettől a komoly állami vagy ipari költségvetési tételekig (az eredmény a társadalomra lényeges befolyást gyakorolhat, például a Human Genom Project esetében);
- személyi összetétele igen változatos szakmák képviselőiből verbuválódik;
- fontos irányítói a tudományos menedzser és a kommunikációs szakember, aki a megrendelők és a kutatók közötti interfészt biztosítja;
- az interdiszciplinaritást a célkitűzéssel és a specialisták összefogásával éri el, nem az új diszciplinaként is felfogható interdiszciplinával;
- nem csak egyetlen projektet foglal magában, hanem esetleg rugalmasan változó projektek egész csokrát;
- olyan tudástermelés folyik általa, amelynek eredményességét nem a kollégák értékelésén, a peer review-n alapuló publikációkban mérik, hanem a piaci eredményeken, társadalmi elfogadottságon, politikai sikeren stb.

A MODE 2 KUTATÓJA

- a kutatásához olyan specialista kell, aki nagyon jól ért egy egészen szűk területhez;
- konzultánsi feladatot is elláthat;
- szűk területének specialistájaként kreatív munkára képes anélkül, hogy valamely diszciplínához kötődne;
- a specialistaként dolgozó kutató eltérő karriermintát követ – nem szükségképpen dolgozik az egyetemi, kutatóintézeti szférában;
- nagy mobilitással rendelkező tudományos kisvállalkozóvá alakul – kilép a Humboldt-i egyetem falai közül.

Kutatásmódszertani tanácsok

- ❑ **Az, hogy megjelenik a cyber-infrastruktúra, még nem vetendők el a formális és informális csatornákon keresztül érkező eredmények, a hagyományos, nyomtatott formátumoknak is megvan a sajátos szerepe (pl. a friss összefoglaló műveknek vagy egy új tudományterület nyomtatott formájú összegző kifejtésének – felsőoktatásban tanulók számára), mint ahogy pl. a konferenciák előtt / után a láthatatlan kollégium tagjainak kiosztott preprinteknek / postprinteknek vagy az élőbeszédnek (konferenciák videofelvételei).**
- ❑ **A cél a bármilyen formátumú mű fellelése, belőle a releváns ismeret / információ „kinyerése”.**
- ❑ **Egyre fontosabbá válik a frissesség szempontjának figyelembe vétele a kutatás megtervezésénél.**

Kutatásmódszertani tanácsok

A tudományművelés diszciplináris és nem diszciplináris módja több tanúságot is rejt a kutató számára:

- az a kutató van előnyben, aki több tudomány diszciplináris ismereteivel is rendelkezik;**
- aki egy kisebb területen „fel tud jutni a csúcsra és ott is tud maradni”;**
- aki tudását kreativitással tudja ötvözni,**
- aki hajlandó a folyamatos tájékozódásra, ismeretei megújítására – nem csak saját tudományterületén;**
- aki tud és szeret másokkal együtt dolgozni, képes az együttműködésre, tudása megosztására.**

Tudósok tanácsai a sikeres tudományos pálya legfőbb pszichológiai feltételeiről – Paul Thagard gyűjtése

Forrás: Palló Gábor: A tudományos siker kettős természete: a fiatal kutatók és a siker.

In: *Magyar tudomány*, 2011. 4. sz. URL: <http://www.matud.iif.hu/2011/04/15.htm>

- 1. Létesíts új kapcsolatokat • Terjeszkedj tovább, mint egyetlen tudományos terület • Olvass sokfélét • Használj analógiákat a dolgok összekapcsolásához • Dolgozz egyszerre több projekten • Használj vizuális és verbális megjelenítést egyaránt • Nem dolgozz olyan témán, amin mindenki más is dolgozik • Használj több módszert, keress új mechanizmusokat**
- 2. Várd a váratlant • Az anomáliákat vedd komolyan • Tanulj a kudarcból • Gyógyulj ki a kudarcból**
- 3. Legyél kitartó • Koncentrálj a fontos problémákra • Legyél módszeres, és őrizd meg a jegyzeteidet • Igazolj hamar, és cáfolj későn**
- 4. Keresd az izgalmat • Olyan projekteken dolgozz, amiket szeretsz • Játssz a gondolatokkal és dolgokkal • Tegyél fel érdekes kérdéseket • Vállalj kockázatot**
- 5. Legyél szociális • Keress okos együttműködőket • Szervezz jó csoportokat • Érdeklődj az iránt, hogy mások hogy váltak sikeressé • Figyelj a gyakorlott emberekre • Segíts elő különböző megismerési stílusokat • Kommunikáld másoknak saját munkádat**
- 6. Használd a világot • Keress gazdag környezetet • Építs eszközöket • Ellenőrizd az ötleteket**

NÉHÁNY TOVÁBBI SZERVEZET ÉS PROJEKT A MODE1 ÉS MODE2 TÍPUSÚ KUTATÁSOK

BEMUTATÁSÁRA

- ❑ NEMZETI INNOVÁCIÓS HIVATAL (NIH) (2012)
URL: <http://www.nih.gov.hu/>
A Nemzeti Innovációs Hivatal feladatai az államigazgatási munkamegosztásban
URL: <http://www.nih.gov.hu/tevekenyseg/hivatal-szerepe-kfi>

- ❑ BEFEKTETÉS A JÖVŐBE : Nemzeti Kutatás-fejlesztési és Innovációs Stratégia 2020 :
Társadalmi konzultációra készített TERVEZET / Nemzetgazdasági Minisztérium. –
Budapest, 2012. november
URL: <http://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/parlamenti-es-gazdasagstrategiaert-felelos-allamtikarsag/hirek/tarsadalmi-konzultacio-indul-a-nemzeti-kutatas-fejlesztési-es-innovacios-strategiarol>

- ❑ A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KUTATÓHELYEINEK 2011. ÉVI
TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEI. – Budapest, 2012
I. Matematika és természettudományok.
URL: http://mta.hu/data/cikk/12/16/21/cikk_121621/kutbesz_1a_melleklet.pdf
II. Élettudományok.
URL: http://mta.hu/data/cikk/12/16/21/cikk_121621/kutbesz_1bmelleklet.pdf
III. Társadalomtudományok.
URL: http://mta.hu/data/cikk/12/16/21/cikk_121621/kutbesz_1cmelleklet.pdf

- ❑ **AZ EURÓPAI NEMZETI AKADÉMIÁK SZAKMAI HÁTTERET BIZTOSÍTANAK AZ UNIÓS DÖNTÉSEKHEZ**

Az 2001-ben alakult és jelenleg 27 európai tagállam nemzeti akadémiájának vezetőiből álló Európai Tudományos Akadémiák Tanácsadó Testülete (European Academies Science Advisory Council, EASAC) célja az európai törvény- és döntéshozók számára tudományosan megalapozott, hiteles vélemények, álláspontok készítése és képviselete minden olyan kérdésben, amely szakmai háttérének megértése is fontos a döntéshozók számára.

URL: http://mta.hu/mta_hirei/az-europai-tudomanyos-akademiak-tanacsado-testulete-easac-az-eu-legrangosabb-tudomanyos-donteshozoival-tartott-kozos-ertekezletet-brusszelben-130720/
- ❑ **KONZULTÁCIÓ A MÁR MEGLÉVŐ NEMZETI KUTATÁSI INFRASTRUKTÚRÁK MEGNYITÁSÁRÓL ÉS INTEGRÁLÁSÁRÓL A JÖVŐBENI EU AKTIVITÁSOK ELŐKÉSZÍTÉSÉBEN**

URL: <http://www.nih.gov.hu/nemzetkozi-tevekenyseg/esemenyek/konzultacio-mar-meglevo>
- ❑ **NEMZETKÖZI KFI INFORMÁCIÓK A NEMZETI INNOVÁCIÓS HIVATAL OLDALÁN**

URL: <http://www.nih.gov.hu/nemzetkozi-tevekenyseg/eu-7-keretprogram/hasznos-linkek>
URL: <http://www.nih.gov.hu/nemzetkozi-kfi>
- ❑ **Az Európai Unió K+F politikája és intézményrendszere**

URL: <http://www.nih.gov.hu/nemzetkozi-kfi-szervezetek/unios-kfi>
- ❑ **EU 7. KERETPROGRAM**

URL: <http://www.nih.gov.hu/nemzetkozi-tevekenyseg/eu-7-keretprogram/mi-7-keretprogram>
- ❑ **INDUL A 7. KERETPROGRAM – SAJTÓKÖZLEMÉNY**

Az Európai Unió Tanácsa által jóváhagyott közösségi szintű kutatási- technológiafejlesztési és demonstrációs keretprogram négy specifikus programja: Kooperáció, Ötletek, Emberek, Kapacitások.

URL: <http://www.nih.gov.hu/nemzetkozi-tevekenyseg/hirek-esemenyek/indul-7-keretprogram-080519>

❑ EU KOOPERÁCIÓ

A kooperáció specifikus program az, mely az EU kutatáspolitikájának hat célkitűzése közül hármat foglal magában: a kollaboratív kutatást, az európai technológiai kezdeményezéseket illetve a nemzeti programok koordinációját.

URL: <http://www.nih.gov.hu/nemzetkozi-tevekenyseg/kooperacio/kooperacio-specifikus>

❑ HORIZON 2020 – Az EU K+F keretprogramja a versenyképesség növelése és a foglalkoztatás növelése érdekében

URL:

http://translate.google.hu/translate?hl=hu&langpair=en|hu&u=http://ec.europa.eu/research/horizon2020/index_en.cfm%3Fpg%3Dh2020-documents

❑ KUTATÁSI INFRASTRUKTÚRÁK EURÓPAI STRATÉGIAI FÓRUMA (EUROPEAN STRATEGY FORUM ON RESEARCH INFRASTRUCTURES = ESFRI)

URL:

<http://translate.google.hu/translate?hl=hu&langpair=en|hu&u=http://ec.europa.eu/research/esfri/&ei=iJqsUPnwAtGSswbF0oDIDQ>

❑ MAGYAROK A CERN-BEN: A FELFEDEZŐ KUTATÁSOKTÓL A VILÁGSZÍNVONALÚ ADATKÖZPONTIG

Pályázati forrásból 2013 elejére valósul meg a Higgs-bozon és a „sötét anyag” kutatásában kulcsszerepet játszó kihelyezett infrastruktúra, a csúcstechnológiát képviselő Wigner Adatközpont Csillebércen, amely részt vesz a CERN Nagy Hadronütköztetője adatainak feldolgozásában.

URL: http://mta.hu/mta_hirei/magyarok-a-cern-ben-a-felfedezo-kutatasoktol-a-vilagszinvonalu-adatkozpontig-130640/

❑ **A FÉNY ÉS AZ ANYAG KÖZTI KÖLCSÖNHATÁS KUTATÓI KAPTÁK A FIZIKAI NOBEL-DÍJAT**

„Megosztva, a francia Serge Haroche-nak és az amerikai David J. Winelandnek ítelték oda az idei fizikai Nobel-díjat.” Serge Haroche doktori témavezetője volt a párizsi Ecole Normale Supérieure-ön Domokos Péternek, a „Kvantummérés Lendület csoport” vezetőjének, s munkájuk során az Európai Unió hetedik keretprogramján belül, a „Circuit and Cavity Quantum Electrodynamics” című projektben együttműködnek Serge Haroche laboratóriumával is.

URL: http://mta.hu/tudomany_hirei/a-feny-es-az-anyag-kozti-alapveto-kolcsonhatasok-kutato-i-kaptak-a-fizikai-nobel-dijat-130664/

❑ **308 MILLIÓS TÁMOP TÁMOGATÁSSAL FEJLESZTIK TOVÁBB AZ ELSŐ NEMZETI TUDOMÁNYOS BIBLIOGRÁFIAI ADATBÁZIST AZ AKADÉMIAI KÖNYVTÁRBAN**

A Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) a hazai kutatás-fejlesztési információs rendszer egyik központi eleme. Az MTA Könyvtárában egy 19 fős, informatikusokból, könyvtár-informatikusokból, tájékoztató könyvtárosokból, közgazdászokból, valamint szociológusokból álló csoport, illetve egy 29 fős hasonló szakemberekből álló külső csapat végzi a projekttel kapcsolatos munkát.

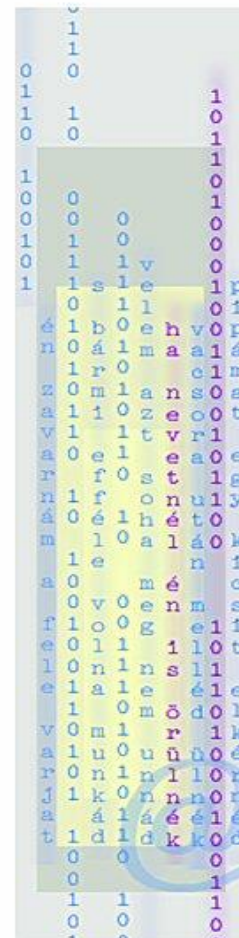
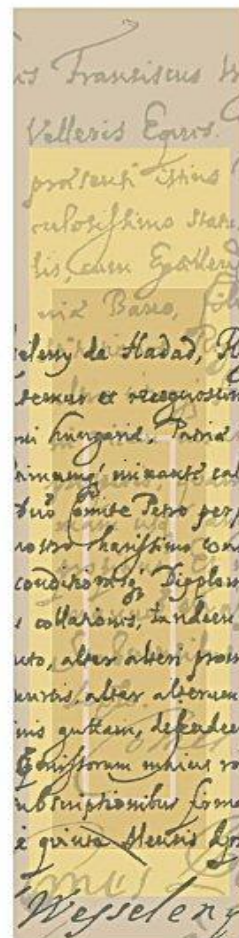
URL: http://mta.hu/mta_hirei/308-millios-tamop-tamogatassal-fejlesztik-tovabb-az-első-nemzeti-tudomanyos-bibliografiai-adatbazist-az-akademiai-konyvtarban-130467/

❑ **Egy új tudomány**

Beszámoló a Magatartástudományi Világkongresszusról

URL: <http://semmelweis-egyetem.hu/hirek/2012/09/12/beszamol-a-magatartastudomanyi-vilagkongresszusrol/>

A Szegedi Tudományegyetem Könyvtárának díszászlói az írásbeliség, a könyvkultúra egymásra rétegződő korszakait szemléltetik a megjelenített művekkel és az egyes korok jellemző betűtípusaival.

Kódex-kézírás a Képes Krónikából

Misztótfalusi Kis Miklós Szakácskönyvecskéje

Wesselényi Ferenc és Zrínyi Péter szövetséglevele

Széchenyi Hitelének ajánlása

József Attila: Istenem című verse bináris kódokkal

OLVASÁSRA AJÁNLOM

- ❑ **Berényi Dénes: Határok nélküli tudomány. – In: *Magyar tudomány*, 2011. 2. sz.**
URL: <http://www.matud.iif.hu/2011/03/13.htm>
- ❑ **Láng István – Kerekes Sándor: Megalakult A Túlélés Szellemi Kör. – In: *Magyar tudomány*, 2013. 1. sz.**
URL: <http://www.matud.iif.hu/2013/01/12.htm>
- ❑ **Megújul a Magyar Tudományos Akadémia intézményhálózata. – In: *Magyar tudomány*, 2012. 1. sz.**
URL: <http://www.matud.iif.hu/2012/01/14.htm>
- ❑ **A World Science Forum zárónyilatkozata a világ tudományának új korszakáról. – In: *Magyar tudomány*, 2012. 1. sz.**
URL: <http://www.matud.iif.hu/2012/01/18.htm>
- ❑ **Az európai tudománypolitika: Kroó Norbert és Egyed László beszélgetése. – In: *Magyar tudomány*, 2013. 10. sz.**
URL: <http://www.matud.iif.hu/2013/10/13.htm>
- ❑ **Mosoniné Fried Judit – Horváth Dániel: Tudományos fokozattal rendelkezők életpálya-vizsgálata: fókuszban a mobilitás. – In: *Magyar tudomány*, 2012. 8. sz.**
URL: <http://www.matud.iif.hu/2012/08/10.htm>

Köszönöm a figyelmet!
adritamasne@gmail.com